

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

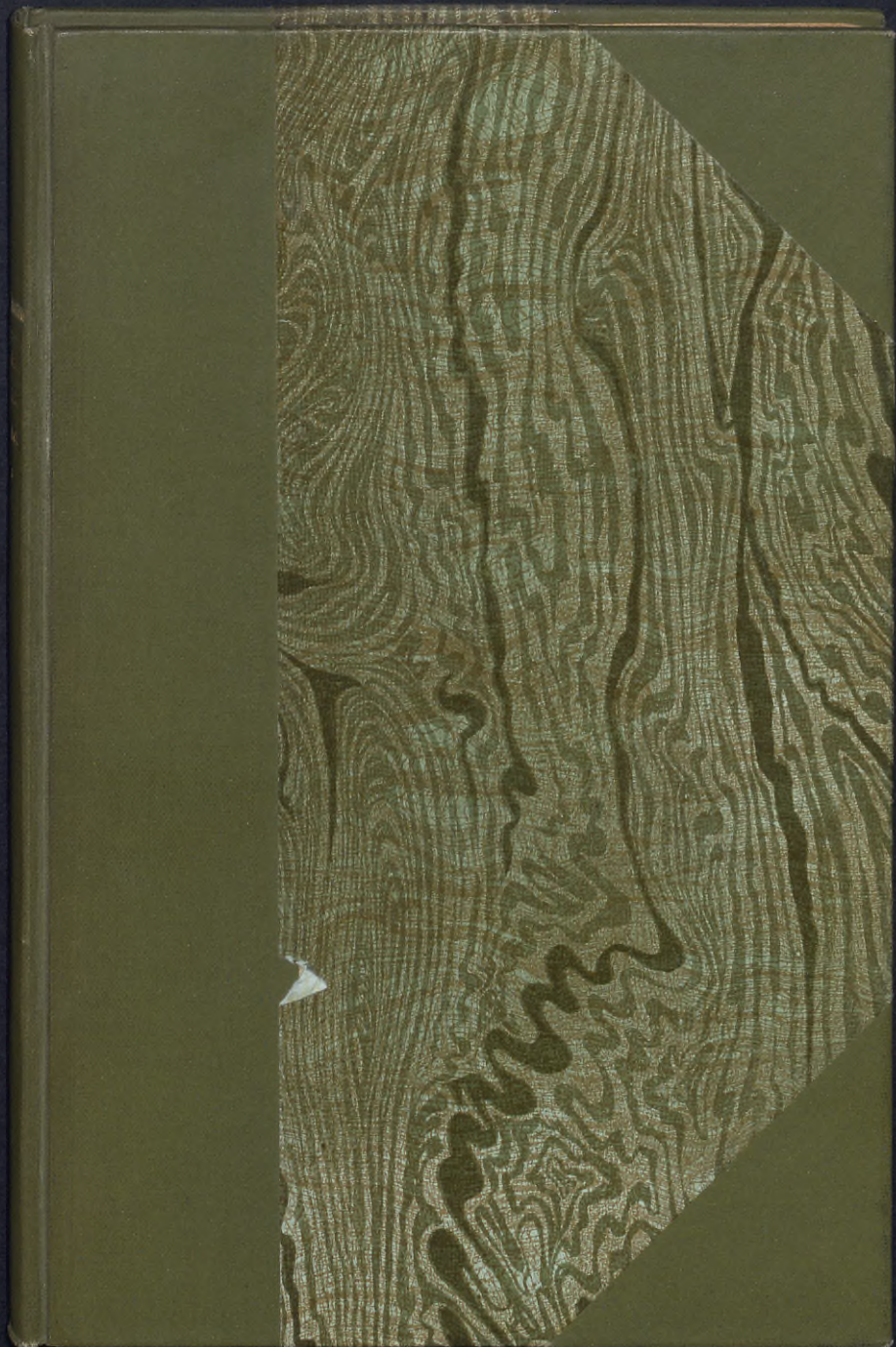
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

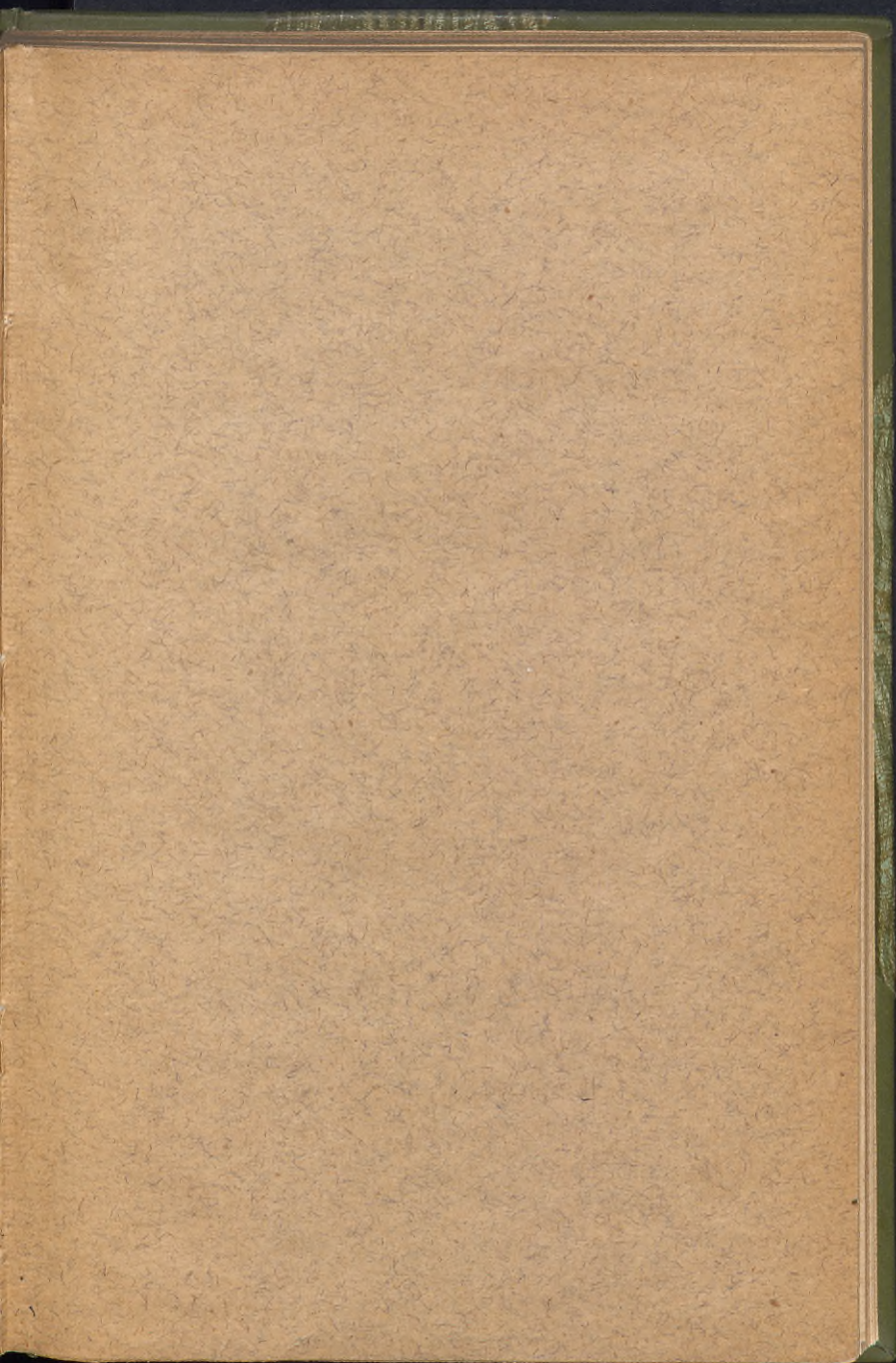

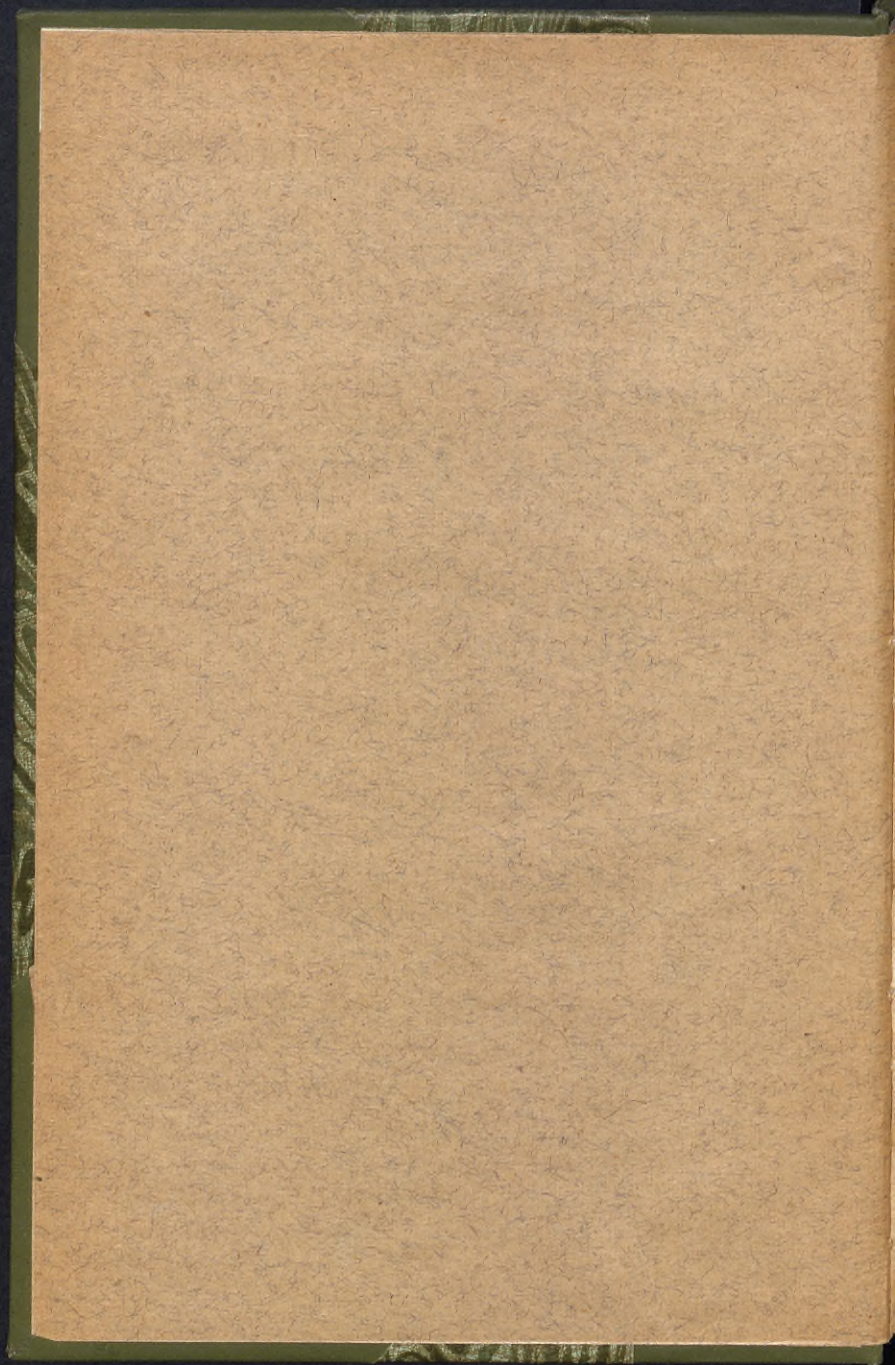
UPPSALA
UNIVERSITET

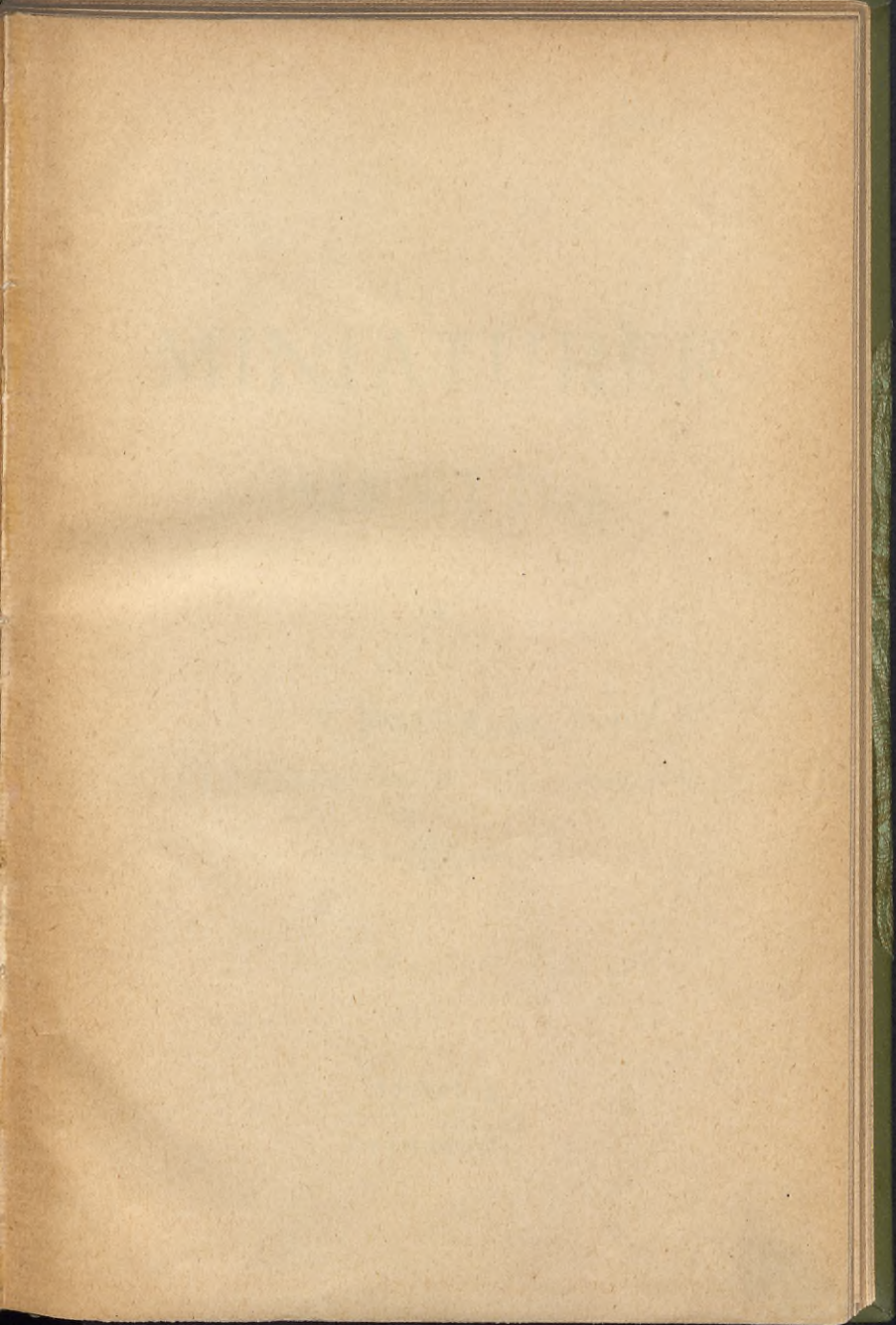

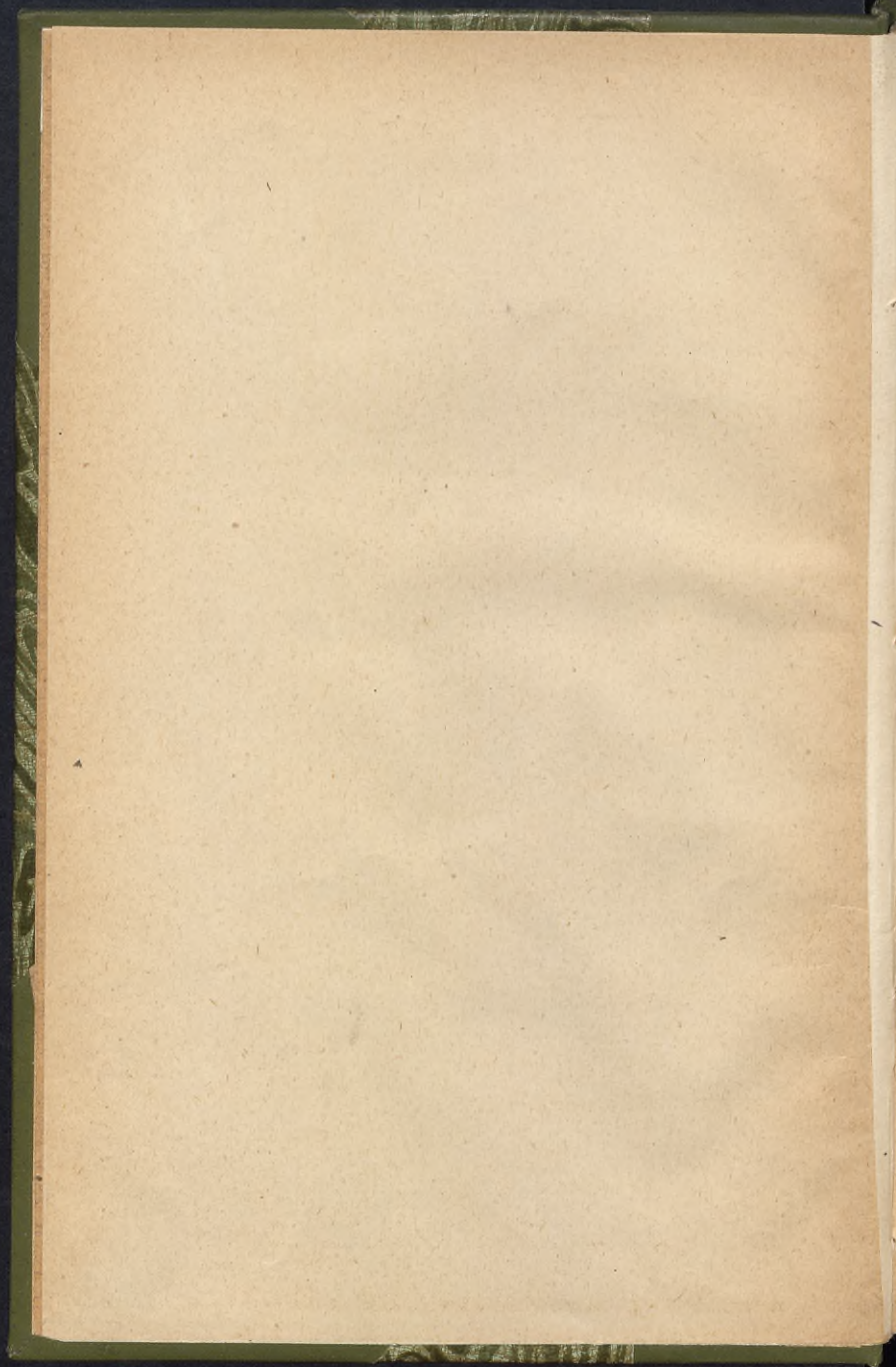
Litt.
Sv.

MINIATURER

FRÅN DET FRIA

AF

P. WALDMANN. [*pseud. för:*
Paulus Valdar Adil Bergström]

STOCKHOLM.
ADOLF JOHNSON.
(BOKFÖRLAGSBYRÅN).

MINIATURER

FRÅN DE FÖRSTA
ÅRSTÄMMA

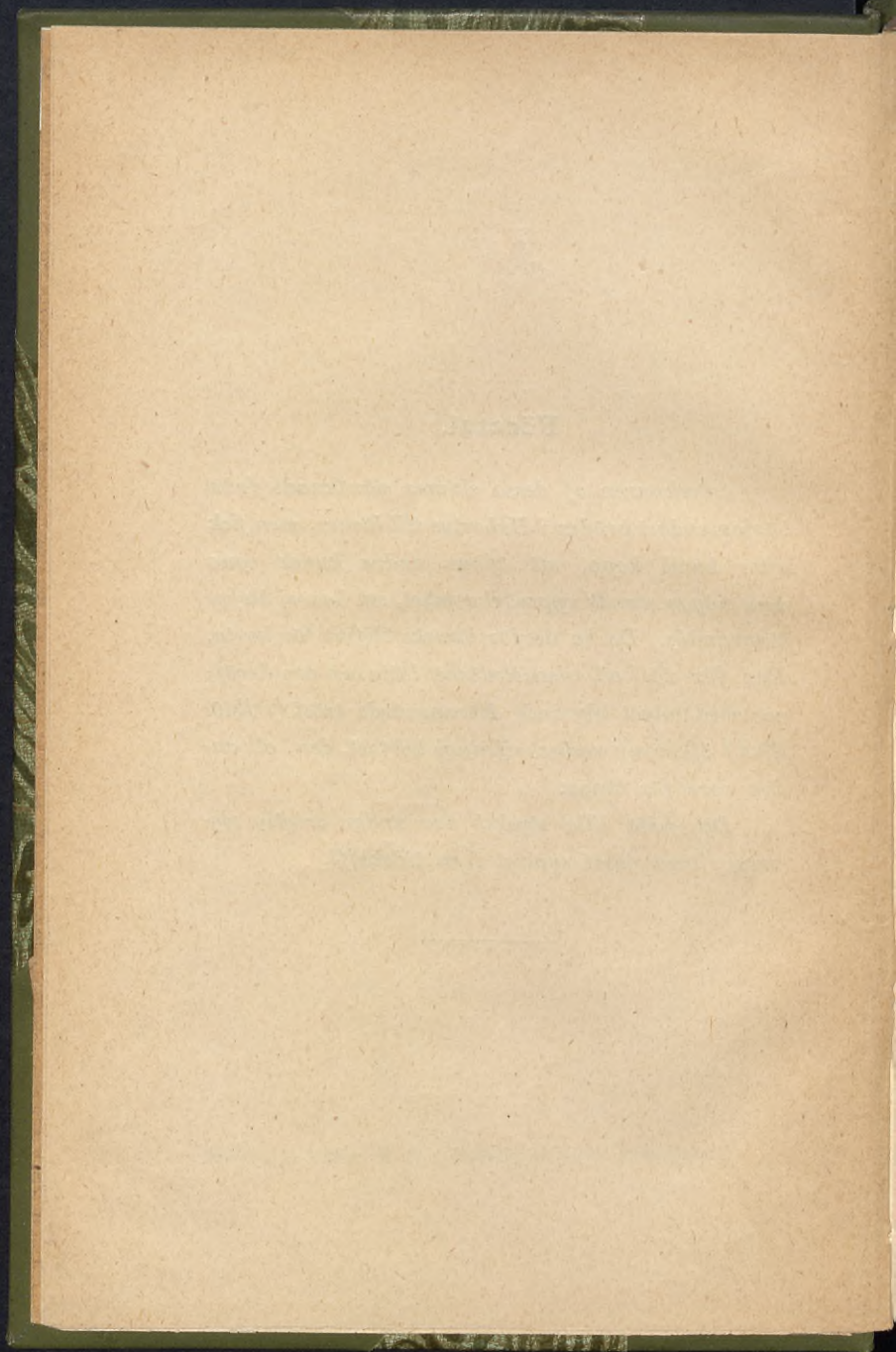
ÅR 1848

Norrköping 1888. M. W. Wallberg & Comp. Boktryckeri.

Företal.

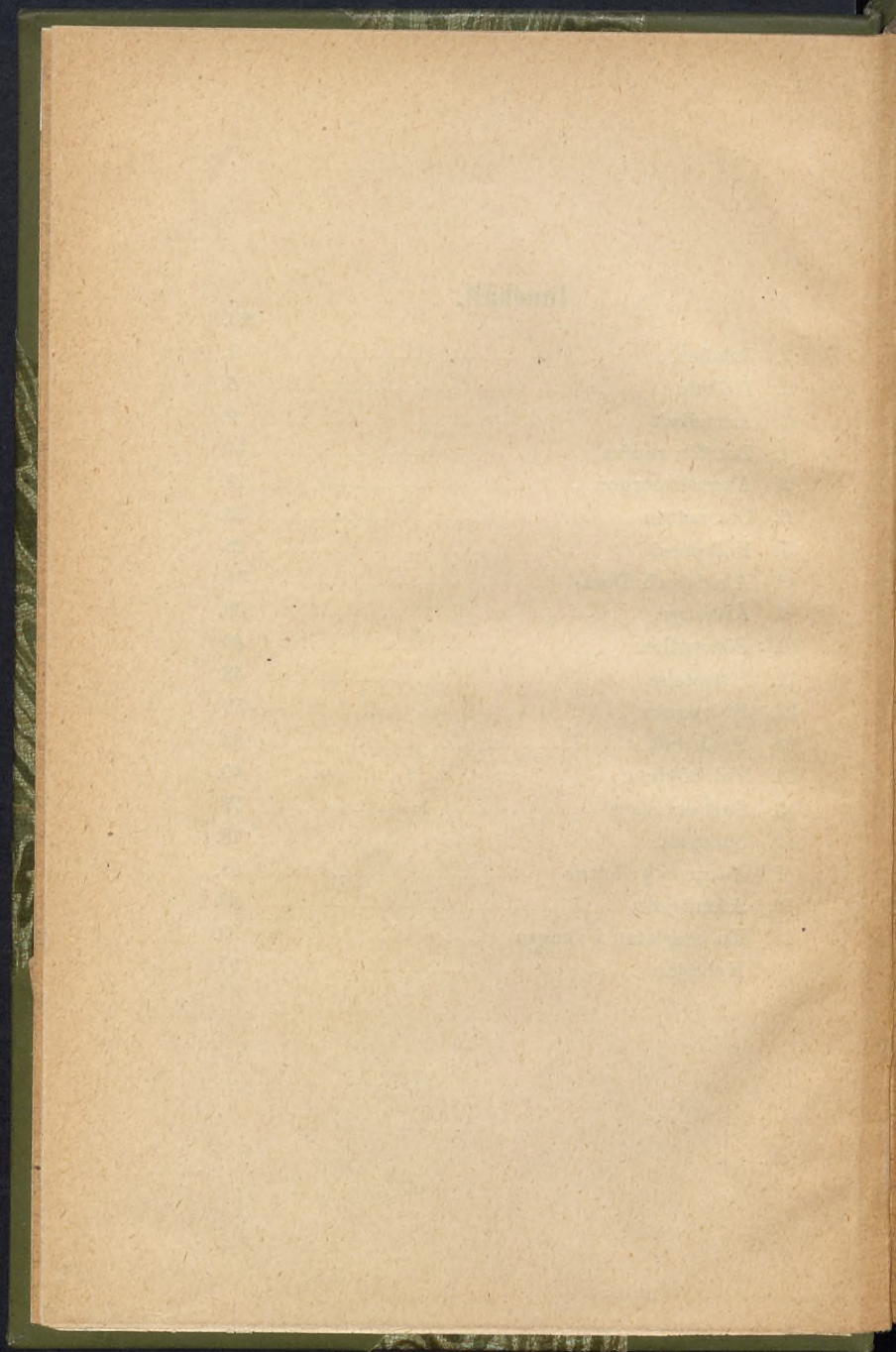
Antecknaren af dessa skizzer påräknade från början endast bröder i Hubertus till läsare, men fick efter hand hopp, att äfven andra kunde egna dem någon stunds uppmärksamhet, om han ej blefve långrandig. De ha därför kanske blifvit för korta. Han får då i all anspråkslöshet lätta sin oro deröfver med något liknande Ehrensvärds tröst (tritum illud) öfver sin resbeskrifnings korthet, den, att andra vore för långa.

Det sista lilla stycket har under oriktig signatur förut varit synligt i en tidskrift.

Innehåll.

	Sid.
1. Julafton	1.
2. I förtid	6.
3. Amerika't	9.
4. Bot för snufva	14.
5. Augustimorgon	19.
6. Om natten	23.
7. Folkpoesi	28.
8. Alexis och Dora	34.
9. Äfventyr	38.
10. Försynthet	49.
11. I frestelse	53.
12. Fiskelycka	58.
13. Frisk luft	63.
14. Vid hökboet	69.
15. Små arbetare	73.
16. Skogsrät	78.
17. Natur och kultur	83.
18. Afundsjuka	90.
19. En charlatan i skogen	93.
20. Kolköjan	97.

I.

Julafton.

En julafton, på eftermiddagen, befann jag mig på hemvägen efter en promenad i skogen. Luften var frisk och öfver de frusna markerna hade just lagt sig ett lätt lager af snö, liksom för helgen.

När jag kom ut på vägen, skymtade en gestalt framför mig i eftermiddagens sena dager. "Se der får jag sällskap", tänkte jag. Jag hann snart upp den vandrande. Det var på sätt och vis en bekant, en spelman, hvilken jag flere gånger förut mött. Han trakterade ett slags lira, ett stränginstrument med ett obligat surr, liknande vår svenska nyckelharpas, och gick framåt lutad med en liten markatta i röd kappa, inkrupen under rocken. Svartmusig, som han var, med en bredskyggig hatt öfver sitt kol-svarta hår, skulle han sett ut som åtminstone en teaterbof, om icke ett fryntligt, godmodigt drag öfver munnen motsagt alla tankar åt bandithållet. En smula snopen, ty jag hade för

ett ögonblick inbillat mig, att det var en vän, jag hade på orten, tänkte jag just gå om honom, då Max, som alltid tager anstöt af ovanligheter, uttryckte sitt ogillande af honom med ett häftigt skall. Härvid kröp morrande den lilla markattan fram. Max blef flat vid hennes uppträdande och slöt sitt oväsen, men jag ansåg mig böra bedja mannen om ursäkt. Han log helt förbindligt och svarade på bruten svenska.

"Jag känna till er hund. Han mera skälla än bitas, och min Lisette skrämma honom med en grimas."

Lisette såg också ganska otäck ut, der hon satt på sin herres arm och visade tänderna.

"Hvart ärnar ni er så sent?" frågade jag på en franska, som icke var bättre än hans svenska.

"Icke veta än, men får väl något logis", svarade han obekymrad. "Kanske herrn kan gifva mig ett sådant?"

Det kunde jag kanske, och om han skyndade på, kunde vi få sällskap. Han axlade därför upp sin börda, och vi fortsatte vägen tillsammans.

"Ni talar franska i hela Sverige, jag tror", sade han. "Ni vara den tredje, jag råkat i dag, som kan."

Småspråkande efter bästa förmåga, stego vi på, och min följeslag upplyste nu, att han

var från Elsass, att han "egnat sig åt musiken", sedan hans fosterbygd kommit under Tyskland, och att han nu vandrade om i världen af brist på trefnad hemma.

Han var icke den ende elsassaren den tiden i Sverige. När Tyskland förvärfvat hans land, kom ett ej obetydligt antal som musikanter eller krämare derifrån hit. François var nu tydligen en sådan, som icke velat försöna sig med tillståndet hemma och under långa vandringar sedermera fått smak för ett kringirrande lefnadssätt. Han kunde kallas vidtberest, och det var ett nöje att tala med honom. När jag kom hem, visade jag honom in i köket, efter att ha sagt min goda värdinna, att jag skaffat henne en ny gäst.

Om qvällen samlades husets folk mangrant i salen, der julgranen stod tänd. Enligt öflig sed dansades först en slängpolska och i den skulle alla vara med. Till och med jungfrun i köket måste lemna sitt ansvarsfulla kall. Elsassaren hade till slut måst komma in, och innan han visste ordet af, befann han sig med i kedjan, som slingrade sig fram ur rum i rum, genom köket och tillbaka in i salen, der den slöt i ring, hvarefter man dansa beskring med sådan djup öfvertygelsens kraft, att Max häpen störtade in i förmaket, der han sedan påträffades sofvande i divansoffan, utan att värdinnan ens tog anstöt deraf. Sedan dansades

ytterligare och lektes en jullek, hvarpå julklappspaketen öppnades, och de voro så många, "att det inte var likt till."

Här jemförde ett par pigor nya klädnigar och talade lärdt om "fyrskäftadt", der gick rättaren kring och rökte torrt ur en ny pipa; kusken lärde "unga herrn" att använda stigbyglarna på en ny gunghäst, husfadren primade i en färsk rökmössa, och matmodren gick, trots värmen, omkring och persvaderade i ny pelskappa. I ett hörn satt utländingen och yngsta gossen, som förevisade sina julklappar. De tycktes begripa hvarandras språk.

Mot slutet af qvällen hade den lille med sin blågula flagg i handen somnat in i musikantens sköte — en grupp, som påminde mig om det ädla Frankrike, som, ensamt bland nationerna, i forna svåra tider, visat vårt fattiga land någon huldhet.

"Har frun räknat silfvergafflarna och skedarne då?" hörde jag tidigt morgonen derpå kökspigans kärfva stämma fråga.

"Ja, det är nog riktigt", svarade den tillfrågade.

"Nå, klockan, som unga herrn fick; är inte hon borta heller?"

"Nej, den sitter qvar på sin spik."

"Ja, men medgif ändå, frun, att det var bra oförsigtigt att dra in en tocken der landsstrykare i rummen! Sanna mina ord, nog skall

frun få se, att någonting fattas", fortfor den misstrogna menniskan.

Emellertid hade jag klädt mig och gick nu ner. Spelmannen hade tidigt på morgonen brutit upp utan att taga afsked, och onekligen kunde detta förefalla något misstänkt. Inspirerad af den misstänksamma kökspigan, pågick en skarp letning genom kök och rum, bordsilfret räknades ånyo, småsaker framtogos och synades, kökspigan till och med kände på möblerna liksom för att förvissa sig om, att de verkligen och icke såsom blotta synvillor voro der; men icke det ringaste var borta.

"Hvad är det här för slag?" utropade till slut en piga triumferande och höll upp ett litet paket. "Det är bestämdt något tjufgods. Det står något skrifvet här: "... till madam" stafvade hon. "Det är bestämdt något till Nordlundskan, som aldrig varit renhårig af sig, och som de säga gömmer tjufgods."

Frun tog det lilla paketet och läste på skriften, som visserligen var hvarken pryddlig eller korrekt. Vänd till mig läste hon långsamt:

"Hommage à madame du musicien expatrié."

Det lilla paketet innehöll en skjortknapp med en bergkristall i, ej utan värde hörde jag sedan, som jag qvällen förut sett gnistra i musikantens skjortbröst. Det var landsstrykarens tack för att man mött honom menniska mot menniska.

II.

I förtid.

Jag hade med Pan bakom mig kommit fram till en hage, i hvilken det årligen brukade finnas en eller annan orrkull. Längre ned i däliden låg gamle Lars Eriks stuga, der jag på ett par föregående utflygter haft nattqvarter. En lätt rök spirade upp ur skorstenen och visade, att man var hemma. Men hvad skulle detta betyda? En hop svartklädda karlar stod med hattarna för ansigtet vid ingången till ett skjul i hörnet af inhägnaden. Jag gick ditåt, undrande öfver scenen. När jag stannade vid grinden, hörde jag en röst högt framsäga några böner, och då jag såg inåt skjulet, fann jag det vara klädt med hvitt. Antagligen var det en jordfästning, som pågick.

Jag drog mig tillbaka och satte mig ett stycke från vägen. Efter det ännu var god tid att jaga, beslöt jag att vänta, till dess ceremonien vore öfver.

Men hvilken hade väl dött der inne? Ej möjligt annat än att det var gamle Lars Erik, farfadren, som "rådde stugan". Ja, det hade man länge kunnat vänta. Gubben var ju flere och åttio och hade länge nog sett mogen ut. Jag till och med kände mig tillfreds med, att han fått sluta, som han sjelf önskat i flere krassliga år.

Emellertid hade prosten, ty jag igenkände hans resliga gestalt, slutat sitt värf med den döde, och jag hörde klockaren taga upp en af begrafningspsalmerna.

Snart var äfven det öfver. En karl körde fram en till likvagn apterad höskrinda. Der-efter bars kistan ut, och processionen satte sig i rörelse. — Kistan var helt liten, hade den gamle sjunkit ihop så mycket?

Processionen drog förbi, utan att någon varsnade mig. Först kom vagnen, derefter torparen med hustru och några mindre barn, sedan begrafningsgästerna. Torparen gick med hufvudet nedböjdt och höll i handen sin hustru, som grät ohejdadt. Äfven begrafningsgästerna, män och qvinnor, gingo par vid par, stela och tårlösa med ögonen fästa på de sorgsna makarna. Men hvar kunde Erik vara, min hurtige, blåögde, tioårige vägvisare och rod-dare? Det skulle väl ej vara han, som...

Jag betogs plötsligt af en sorglig farhoga. "Nej, det kunde ej vara möjligt", tänkte jag.

”Men kistan, hur liten var den ej!” Tåget hade försvunnit. Der ville jag ej heller söka svaret på den fråga, jag gjorde mig. Jag band Pan vid grinden och skyndade till stugan för att se, om icke min aning lyckligtvis hade bedragit mig. Något tecken skulle väl upplysa mig.

Jag såg in genom fönstret i köket. Ingen var der. När jag kom på baksidan af huset, kunde jag se in i rummet. Der var han ju, som jag i förstone trott vara den, som bars till grafven. Han låg på knä vid sin säng, som jag visste han ej lemnat på väl ett år. Jag hörde från honom enstaka ord, och jag trodde mig igenkänna en af Davids psalmer. Aldrig förr hade dödens gåta förefallit mig mera outgrundlig. Der låg han, den trötte, gamle mannen, och hans tioårige sonson...

Jag lemnade detta sorgens hem och beträdde drömmande en gångstig, som förde mig till andra marker. Septembersolen lyste vänligt ned från den klarnade himlen. Så började begravningsklockan ljuda liksom ur dju-pet af de aflägsna skogstrakterna. Pan var missnöjd med mig, men det fick icke hjälpa. Med oförrättadt ärende vandrade jag omsider hemåt, och sorgklockan ringde länge i mina öron; än i dag, du lilla ”i förtid” sköflade blomster, står ditt ljusletta ansigte och ditt blonda hår lefvande för mig.

III.

Amerika't.

Di voro ute på långrefsfiske. Vädret var det bästa. Det var dagen före midsommardagen. Braxen lekte, gäddan var "i taget" och till råga på allt var det midt i gösveckan.

Nu var refven ute, och inspektorn hade sjelf vederbörligen "läst" något öfver sista kroken, så att vi behöfde icke frukta för, att vi ej skulle få något nästa morgon.

Hvem vill förtänka oss, om vi under sådana förhållanden kände oss ganska väl tillmodt ute på den täcka insjön med utsigten öfver barrträdsstränder och holmar och midt upp i ett göromål, som jag emellanåt misstänkt böra utgöra mitt yrke? Det var nära midnattstimmen, och solen hade för en stund gömt sig bakom de blånande åsarna i nordnordvest; men ännu var det ljust, och en drömmande taltrast lät höra sig på en holme nära oss.

Men vi skulle ej ha varit annat än teore-

tiska fiskare, om vi länge setat och "grunnat", för att tala vår roddares språk. Vi borde också visa oss som praktiska riddare af metkroken och till den änden gå i land och krypa till kojs, för att kunna vara uppe dess tidigare.

Roddaren fattade därför ånyo årorna och styrde mot vårt nattqvarter, en bondgård, som låg helt idylliskt till ute på en udde i sjön.

Men jag får ej längre hålla läsaren i okun-
nighet om, hvilka "vi" egentligen äro, och ber
härmed få lemna våra kort. Artigheten kräf-
ver sedan, att jag först gör läsaren bekant med
"spektorn", min värd och tillika kapten på bå-
ten. Sjelf har jag redan sagt, att jag i mitt
hjerta är fiskare, fast jag bestämt mig för helt
andra värf. När jag då säger, att spektoren
var mitt fiskarideal, och att han aldrig tog
fel, då han skulle säga, om det var en braxen,
en gädda eller en gös, som nappade, när han
tog upp långrefven, tycker jag mig ha sagt
nog. Roddaren var hans dräng.

Nu skrapade kölen på bottnen, och rodda-
ren sprang i land för att draga upp båten.
Vi togo matsäckskorgen och styrde kosan upp
mot gården, som låg der så fredligt bland de
löfrika hagarna och drömde i den ljusa som-
marnatten.

Der uppe var allt tyst och stilla. Alla
måste redan ha lagt sig. Vi dukade därför åt
oss i gröngräset, och sedan vi superat, rökte

vi en pipa "för myggen", innan vi gingo att lägga oss ini logen. Vid detta hördes en röst bakom oss: "åh se spektorn, välkommen!" Det var bonden på gården, som öfverraskade oss. Han blef ombedd att slå sig ned.

"Det var allt bra spektorn kom hit", sade han, "jag har något, jag ville tala med spektorn om."

"Hvad kunde det vara?"

Jo, först ville han veta, om spektorn hade reda på, om patronen hade lofvat bort gården än, för han sjelf hade nu bestämt sig för att ej bry sig om "det der Amerika't."

"Hur så då?" sporde min värd. "Du var ju förut så envis att resa. Likväl kan jag trösta dig med, att ingen har fått något löfte ännu."

"Det var då för illa väl", utbrast bonden och drog en suck af lättnad, "för annars vet jag inte, hvad jag hade gjort."

"Men hvarför var du så angelägen att komma dit förut?" frågade inspektoren.

"Jo, brorsonen, vi ha der borta, skref, att vi borde komma till honom, för efter som vi just ha litet pengar, skulle det gå riktigt bra för oss. Men se'n har han börjat skriva om, att man less hem till Sweden igen; och i sista brefvet, vi fick, sade han, att han skulle ångra, om han narrade oss komma dit, och att han skulle komma hem sjelf, när han finge råd."

"Nä, men inte rättar ni er bara efter, hvad er brorson säger, heller?"

"Nej, men gumman har aldrig tyckt om den der resan, och sedan Per Johan skref sist, har hon sagt, att det skulle vara riktigt stoltigt att lägga af dit bort. Och så var det en dag, medan jag ännu tänkte på det, som jag gick ut för att ta ajö af gården, medan han ännu var liksom min; och då var det liksom en hinna fallit af mina ögon, och jag aldrig förut sett, hur vänt allting var här, med sjön och björkhagen — och till och med enebuskarna stodo der som de raraste trädgårdsträn. Och när jag kom bort till grinden på backen, vardt jag så ånger som jag gjort något ondt och varit otacksam mot vår Herre, och hjeratat ville nära på brista i mig. Så satte jag mig ner, och så lofvade jag mig sjelf att inte bry mig om hela Amerika't. Men nu skola herrarne gå till hvila. Du, Lars, kan komma med mig."

Dermed gick han. Lars följde honom, och vi begåfvo oss till vårt nattläger.

Då vi i god otta gingo ned till båten för att begifva oss ut på sjön, voro Lars och torparen redan der. Den senare bad att få följa oss åt för att få tala med patronen och satte sig jemte Lars vid årorna, och med rask fart stack nu båten ut i sjön, rodd af fyra armar.

Det var en praktfull sommarmorgon. Sjön

låg stilla och blank framför oss. Fogelkoncerten var i full gång, och luften liksom fylles af sång. Några fisktärnor kretsade öfver oss. Vi togo upp vår ref; här och der satt en skön gös, der glittrade abborrar, granna som pjeser ur en juvelerarbod, och för omvexlings skull hade då och då en sarf trasslat sig in bland det öfriga sällskapet. Vår fångst var god, och, när refven var upptagen, blef det temligen trångt i båten. Spektorn strålade af förnøjelse och föreslog, att vi skulle öppna på matsäckskorgen.

Mina ögon föllo på vår värd för natten. Han satt der allvarsam, och det var ej utan, att det var något fuktigt i ögonvrån. "Hur är det med dig?" frågade inspektoren.

"Det var synd att någonsin tänka på Amerika't", svarade torparen. "De må säga, hvad de vilja, men så prisligt som här hemma kan det icke vara der."

IV.

Bot för snufva.

Hvilken härlig septemberdag!
Från tidigt på morgonen hade jagten varit i gång. Klockan fem hade det smält första gången, och strax derpå hade man ånyo fått upp, och så undan för undan till mot middagen.

Nu voro jag och skogvaktar Forsman på hemväg. Det skynde redan på, men mellan granarna rodnade ännu i vesterled en bakgrund af solpurpur. Vi skyndade på, emedan vi ännu hade ett godt stycke väg till Forsmans hem, der jag skulle tillbringa natten. Under dagens vexlande öden hade vi egnat en allt för ringa uppmärksamhet åt så väl våra egna som våra fyrbenta medhjelpares materiella behof. Ingenting var därför naturligare, än att vi, när vi hunno fram till ett litet torp på vår väg, stannade och frågade hvarandra, om vi skulle gå in och begära litet mjölk.

Den omålade stugan var liten och eländig.

Hennes fönster, här och der lappade med ohyflade brädstuppar i stället för glas, nässlorna, som frodades kring hennes stenfot, och de ruskiga ruderatväxterna, som till och med äntrat upp på taket, samt den ställvis nedfallna gärdsgården kring lyckan, der endast potatisblaster och ogräs funno trefnad, gåfvo en pregel af elände åt den lilla gården. Vi ärnade också sätta oss i rörelse igen, fast våra förhoppningar voro så måttliga, då en qvinna, som småpratade för sig sjelf, kom fram bakifrån stugan, drifvande en mager ko framför sig mot ett litet ruckel till ladugård i ett hörn af täppan. Detta bestämde oss, och vi framstälde vår begäran.

Hade den stackars torparkon dervid kunnat läsa i hennes blickar, skulle hon säkert hafva bäfvat till. Önskan att kunna villfara vår begäran rigtade nämligen på ett olycksbådande sätt qvinnans ögon på kons jufver. Men mjölk skulle vi få: "det var en sak det", likväl mot en återtjenst. Hennes farfar satt der inne i stugan och hade ej sett "folk" på så länge. Om vi ville vara så gemena och stiga in, skulle han blifva så glad.

Vi stego alltså in. Hade det lilla torpets yttre varit sorgligt, var det föga bättre med det inre. En ansats till renlighet fanns likväl, som tydde på, att qvinnan, vi sett, ej blifvit alltför förslöad af fattigdomen; ty honom, som

vi sågo der inne, kunde vi icke misstänka för att hafva satt upp de der smala gardinbitarna ofvanför fönstren och icke heller för att ha skurat golvet och det omålade bohaget. Farfar såg lastgammal ut med sitt hvita hår och sina skrynkliga drag. Trots vårt buller vid inträdet märkte han oss ej. Först när torpets katt, förskräckt vid åsynen af våra hundar, hoppade upp på bordet framför honom, vaknade han till och blickade upp.

Gubben är stendöf, upplyste skogvaktaren. Vi slogo oss därför ned, utan att göra afseende på honom.

Emellertid voro våra hundar oroliga och nosade i hvarje vrå, tills den ene fick tag i tallriken med "kattmjölken". Kamratens afundsjuke blickar, medan han gjorde slut på sitt byte, bådade intet godt. Vi måste därför se till att försona dem. I taket hängde flere spett med brödkakor. Vi togo fram en slant, och tecknade åt gubben genom att peka på munnen och låtsa tugga. Ett leende på gubbens ansigte gaf till känna, att han förstått oss, hvarpå han högt skrek, att hans brödkakor stodo till vår tjänst. Ett par togo snart slut, således en ny slant och ny mimisk prestation med samma verkan.

Vår hittills opröfvade färdighet i mimik kom oss att, medan vi väntade, våga flere försök med farfar, som dervid blef helt språk-

sam. Bland annat fingo vi veta, att han varit döf i tio år i följd af en förkylning, och att han nu snart var åttio år. Emellertid kom hans dotterdotter in med mjölken, och sedan vi druckit af den, bröto vi upp.

Det dröjde en stund, innan samtalet åter kom i gång. Det syntes på Forsman, att han gick och grubblade på något, och jag lät honom hållas. Efter en stunds vandring tog han till orda. "Stackars gubbe!" sade han. "Vet herrn, när jag skall dö, så vill jag dö som den här" — han drog härvid i ett par hartassar — "och inte sitta och pinas ihjel så der länge. Det förstås, inte skulle jag precis vilja bli skjuten, utan bara dö hastigt. Jag tycker också, att de ha't bra, som fått dö unga, innan de fått några sorger. Tycker inte herrn som jag?"

Nej, det tyckte jag visst inte. Jag ville lefva i hundratjugu år.

Skogvaktaren log, men med ett leende, som jag icke skulle tilltrott en okonstlad man af folket. Kanhända misstog jag mig, men det föreföll mig som en rutinerad pessimists leende, och som det inneburit ungefär: "Du spoling, hvad känner du om lifvets börda?"

Nu var det min tur att blifva förstämnd, och tysta vandrade vi framåt. Skymning och fuktig svalka rädde kring oss. Den vackra dagen hade varit en kort, kort dröm, och sedan...

Ja, då stannade vi framför Forsmans grind. En frisk brasa i den stora spiseln spred en bred ljusstrimma på den nykrattade gården. Det hördes, att alla voro hemma, och vid en stöt i skogvaktarens horn flög dörren upp med fart på vid gafvel. En skara — åtta eller nio — hvitlurfviga barn af flere dimensioner, tripp, trall, trull, rusade ut ur stugan och öfverföllö sin far, hojtande och skrikande, under det de befriade honom från hans packning. I dörren syntes mor med en stor slef i handen. Det var en familjescen, icke just tablåmessig, då yngste pysen sprungit ut i bara skjortan, men oarrangerad och sannfärdig.

"Fy!" sade jag, "att ha fått så mycket att lefva för och så gå och längta efter döden!"

"Ja", svarade Forsman, "det är bot för snufva, det här. Det är nog rätt det, som stod i gamla psalmboken:

Säll är den man, ja, mycket väl,
som fullt har barnakoger!"

Och skogvaktaren log. Men det var ett annat leende än förut. Det var hans rigtiga leende.

V.

Augustimorgon.

Halfdunkel efternatt råder, och morgonstjerrnan blossar ännu, när man träder ut på förstuvisten. Det är ljumt i luften och lugnt, så att hammarslagen från det aflägsna bruket dåna, som komme de helt nära från. Marken är fuktig och gräset grått af dagg. Nere i trädgården rasar en kattunge kring på sängarna och jagar daggmask och grodor, och då och då klingar en skälla från hagen.

Hundarne krypa fram ur sina kojor, när de höra oss, och ruska på sig, innan de sträcka halsarne i kopplet.

En stund derefter sitter den, som gått ut i denna otta, på en stubbe ute på ett svedjefall och röker. Det dagas mer och mer, och skogens nattliga hemligheter draga sig tillbaka. Hundarne äro släppta och skymta då och då fram på afstånd. Nosarne glida tätt utmed

marken, och svansarne svängas långsamt — de hafva slag.

Naturen vaknar. I en ensam tall hålla ett par tidiga ekorrar till. De smacka under sin frukost, så det höres ett godt stycke väg, och företaga då och då en kapplöpning upp- och nedför stammen. Några nötskrikor flyga fram och åter mellan grenarne. "Kratsch, kratsch", låter det från dem. De ha något fuffens för sig igen, men bra taga de sig ut med sina blåskimrande vingar.

Nu var det slut med cigarren; fram med hornet! Så alldeles rätt är det väl icke att blåsa, när hundarne ha så tydliga nattslag, men det får gå för ekots skull.

Hej lät höra ett kort gläfs, som i hastigheten gälde en orrtupp, som han stött på. Fågeln kommer i hastig fart svingande öfver fallet, och jag hör, hur han slår till ini skogen.

Det har blifvit ljust. Månhalfvan synes som ett blekt töckenmärke på himlen. "Fyratåget" rasslar på afstånd, och skyn i öster bleknar af. Dimman har gått af mossen, och nu höjer sig solen öfver trädtopparna och öser ljus öfver åsarna, medan de första strålarna förgylla korset på kyrkan, som på afstånd reser sig ur skogshafvet, och så få hundarne upp.

En god halftimme senare vandrar jag från valplatsen. Solvärmen hade hunnit verka. Den fuktiga nattluften har förbytt i sommarmor-

gonens blida värme, och en ångande furudoft möter mig, när jag nu kommer in under de höga träden. På afstånd höres en skällko råma, och från ett litet torp sorla menniskoröster och gal en gäll tupp.

Stackars jösse! Talet och visan om dina många fiender ha icke kommit till för intet. Nu har du likväl haft en längre frist och lefvat goda dagar. Om nätterna gjorde du dina promenader i den ljumma luften, understundom i ett ljufligt månsken, tog för dig här ute på fallet en hop smultron, der, utanför undantagsgubbens lilla krypin, några saftiga kålblad, och litet senare fick du hallonen. Du höll dock helst till invid torpet i kanten af fallet, ty hvilket bete var det ej ini hafren! Der gjorde du ostörd dina gångar, och hade ett säkert gömställe, när du någon gång glömt dig qvar till dager.

Men tiden gick, och en vacker dag, när du kom för att supera, hvar var hafren? I stället för den reste sig på platsen i täta led några underliga figurer. Du smög dig närmare. En aning om rätta förhållandet kom öfver dig, och du gick oförskräckt på, men stubben gjorde illa åt tassarna, hvarför du lemnade stället och dess "skylar". Du kom ut på fallet. Ännu en öfverraskning. I ett hörn, der torparen hela sommaren hållit till och gjort sig mycket besvär — en dag höll han ju på

att sätta hela skogen i lågor — hvad finner du der inom gärdesgården, om ej den gröna ste grönråg? Du kryper in. I andra änden rör sig något. Ah, en god vän. I glädjen slår du till en trumhvirfvel med frambenen mot barken på en nedrökt stubbe, och sedan hvilken dans! —

"God morgon, herrn! Det är fråga om harstek igen! Vi ha just sett en pallra förbi här om mornarna. Lycka till... aj, man får ju icke säga så åt jagtkara'r."

Det är torparen på stället, som yttrar sig. Han tittar fram ur en liten nedrökt smedja, der han håller på att bättra några liar, och der inne finnes också hans son, som drager blåsbälgen, medan han då och då förfriskar sig med en blick i katekesen, som ligger uppslagen framför honom.

Torparen och jag utbyta idéer — och en stund derefter är jösse förrådd, skamligt förrådd. Hans hemliga vägar äro uppdagade af den, som han tagit för en vän, och när hundarne en stund derefter "få upp", är deras skall dödssång öfver honom, och förrädaren, som kommit tillstädes, håller minnestalet öfver honom, som stupat der på mossan under granarna: "Tocken en best! Han är stor som en liten gödkalf. Sa' jag inte, att han skulle komma här?"

VI.

Om natten.

Båten skrapade mot några stenar, som hejdade den en smula och stötte så mot land, men vi sutto ännu en stund tysta kvar på våra platser, af mer eller mindre medveten hog att ännu en stund, innan qvällen bredt sin skymmande slöja deröfver, få njuta af den sköna utsigt, vi hade framför oss och som nu i skumrasket med nytt behag intog oss. Vi voro tre man högt i båten: torparen, som rodde åt oss, en godmodig och till och med humoristisk gubbe. Nummer två i båten intog der, så väl som i denna berättelse, ingen annan plats än den "folket" intager på arenan. För resten har han liksom jag ej visitkort på sig. Det började draga kallt, och vår roddare, mera van än vi vid naturskådespel, bröt först tystnaden, steg i land och bad oss hjälpa sig draga upp båten. Derpå togo vi våra rockar och matsäckskorgar och gingo

till vårt utsedda nattqvarter, en kolkoja uppe på stranden. Vi öppnade dörren, som var stängd blott af en stör, rest mot den, och trädde in. Det var ett litet kyffe, der den längste af oss ej ens kunde stå rak; men kojan var ej heller ämnad för stående. På ena långsidan och ena tvärväggen voro väggfasta säten, täckta med ett tjockt, halfmultnadt lager af granris och ämnade till soffplatser. På andra tvärväggen var eldstaden. Allt detta iaktogs vid skenet från en tändsticka.

Det såg sålunda vid första ögonkastet ej så särdeles inbjudande ut der inne; men scenen ändrade sig, då en sprakande brasa upplyste qvarteret. Och då matsäckskorgens innehåll uppbullades på en servet på ena sätet, och kaffepannan på elden började puttra, tycktes oss vårt qvarter helt präktigt, och ingen af oss saknade sin varma säng.

Supén var "afäten"; vi skulle sofva. Nej, det är icke alltid man får tillbringa natten på detta sätt, med stjernorna blickande in genom taket; därför ännu en stunds vaka för stundens poesi! "Berätta något", bådo vi vår roddare och kock; ty det var vår roddare, som kokat kaffet. Han lät ej bedja sig förgäfvés; "men det blir inte långt, för då komma vi inte upp i tid i morgon", tillade han. Vi sträcka ut oss på våra bäddar, och torparen började:

”Det var en dag, som det var så illa kallt, att far min sa’, att han aldrig känt maken. Han hölls just med några andra att laga i ordning milor långt ini timmerskogen, å det sved allt i labbarna på lite hvar, när de skulle ta i de isiga stockarna. Men hur tiden gick, skulle de ändtligen ha sin middagsrast, och så kröpo de in i e kolkoja och tände på e brasa. Men kojjan var gammal och uschlig, så att det drog både bak och fram i den. Det var ingen af dem, som söp te tala om, men nog sa’ alla, att det skulle smaka te få sig en sup nu. Men alla hade de långt hem, och inte hade de just någe bränvin hemma heller. Då sa’ en af dem, en gammal finngubbe, som satt å skaka’ och frös, fast han satt närmast te brasan, att om di ville sala ihop te en riksdaler, så skulle han ge sig i väg efter, men di fick inte tala om’et för någon. ”Nej, män”, sa’ di alla, för di trodde, att han skulle gå te någon, som lönkrögade, å di tyckte de’ var synd att sqvallra på den. Di salade derfor ihop så mycket, han ville ha, och far min, som hade med sig en rock te öfverlopps, lånte honom den, fast finn’ var illa smutsig; men han tyckte det var synd om gubbskråfve’. Och gubben tog si flaska å la’ i väg; men far min han unnra’ så mycket, hvart gubben skulle gå, att han inte kunde hålla sig, utan smet efter honom.

Finngubben gick en bit på gångstigen och stante så för att se, om någon följde'n, men han såg ingen, för far min gömde sig. Se'n gick han in i skogen, men inte långt, och far min såg, hur han gick te ett stort träd, och det gick han rundt omkring tre gånger motsols, och så stante han och tog upp sin knif och stack den i trä't och läste någonting; men hvad han sa', de' hörde allri far min. Se'n börja' han på te å mjölka i med knifven, å de' te å rinna och sqvala i flaska; men då blef far min rädd, när han såg hva' för en uschling de' var, å sprang tebaks te kararne och talte om alltihop. Då blef di arga, kan en veta, å om inte far min hade bedt, att di inte skulle göra honom olycklig — för finn' skulle förstås göra illa ve den, som hade sett, hvad han gjort — så hade di bestämdt slagit honom, när han kom tebaks, å de gjorde han e stunn efter far min. Men arg blef han, ska' jag säga, när kararne inte ville ha bränvine'. Han blef så arg, så han slog ut de' i snön och kasta far mins rock i backen å mumla' någe' å gick sin väg. Se'n ville far allri ha den rocken, inte om presten läst öfver den en gång, utan gaf bort den åt någon uschling. Och förman för kararne, som hade skratta' åt gubben, när han blef så arg, han dog innan mid-sommar, å di sa', att han fått finnskott. —

Men god natt nu. Herrarne få lof å sofva, annars vakna vi inte i morgon."

"Ja men," vågade min kamrat invända, "hvad skulle finngubben med pengarna?"

"Jag svarar inte på någe," förklarade han på golfvet obevekligt, "nu ska vi sofva."

VII.

Folkpoesi.

Efter att hafva varit ute och jagat hela förmiddagen hade jag lagt mig att hvila på mina lagrar, med hvilka bör förstås en bom på en hare, som dock strukit med för andra skottet. Uthvilad och vederqvickt, stod jag nu och betraktade utsigten. Nedanför låg trädgården, bakom fälten, der folket just höll på att resa upp rågskylarna, längre bort slingrade sig ån, och i fonden låg skogen, allt belyst af den nedgående solen.

”Jag undrar just, hvad annat folk kan tänka och tala om i denna härliga qväll. Skördetfolket der nere ser pittoreskt ut. Det skulle hafva sitt intresse att veta, hvad de tala om nu. Nu, om någonsin, får man väl höra något folkpoesi.”

Jag gick ned till dem. Der voro för visso inga typer för vare sig nordisk eller annan skönhet, utan bara vanliga bondfysionomier. Det var torpare och drängar, hustrur och pigor, en hel hop. De helsade alla, som seden

är mest öfverallt på landet. Först vände jag mig till en af min värds torpare, en något till åren kommen karl med ett godmodigt uttryck i sitt ansigte, trots de klippska ögonen. Nu gick han i skjortärmarna, och det hårda arbetet hade färgat hans ansigte, men han var lika språksam som vanligt. Jag kände honom väl; äfven han egnade Sankt Hubertus sin dyrkan.

I dag hade han hört mina hundar, då han gick till sitt dagsverke, sade han, och han var nyfiken att höra, huru det gått. Jag berättade honom utförligt, huru det aflupit. Så fick jag äfven honom att språka. Till slut kröp han efter en del vändningar fram med en anhallan att få följa mig ut någon dag. Jag lofvade honom det och tillika att af hans husbonde utverka en ledig dag åt honom.

Så när hade jag glömt bort hela syftet med min promenad, det, att möjligen få fatt i något folkpoesi. Det, som tycktes utgöra samtalsämnet bland folket, var emellertid — välling och åter välling. Det gjorde också det samma. Min lust hade fördunstat, och jag gick utan byte från marken, något, som jag visserligen förut fått kännas vid.

Vid qvällsvarden omtalade jag torparens önskan för min värd. Denne gaf honom gerna orlof för den följande dagen, då det nu ej var vidare brådska på åkern, och det vackra vädret syntes blifva ihållande. Lars Petter fick

alltså bud om att infinna sig på gården tidigt dagen derpå.

Följande morgon väcktes jag af, att någon kastade sand på mitt fönster. Der stod han nu, min nyförvärfvade jagtkamrat, i höga stöflar, jagtväska med gräflingslock och en lång enkelbössa. Vi begåfvo oss fort i väg, under det att hundarna gnisslade af ifver. Vädret var härligt och daggen ymnig.

En stund derefter sitta vi på hvar sin stubbe ute på ett rågfäll. Hundarna äro ifrigt sysselsatta med att söka. Kamraten skiner. — Vål vore att ofta få en så tacksam följeslag på sina utfärder! Hvilken kontrast mellan honom och en annan kamrat, som jemt knotade öfver vägens längd, som tadlade hundarna, som gjorde sig lustig öfver min spartanska matsäck o. a. gnat. Nej, du var icke skapad till jägare, hvilka andra förtjenster du hade! — Men "det går" ju. Spänstig som en yngling reser sig min grånade kamrat. Han frågar, hvar han får ställa sig. Hedersgubbe, du följer ditt grannlaga sinne, fastän väl något hos dig reser sig upp mot att du med dina år måste fråga en ungdom, hvar du får stå. "Ställ sig, hvar Lars Petter vill", svarade jag. Han skyndade genast bort. Jag stannade kvar, emedan jag ej ville skjuta, då ju han skulle blifva öfverlycklig, om han finge en hare under ärligt dref. Jag slog mig således ned på

min stubbe igen, endast lyssnande till drefvet. Det drog sig snart åt det håll, dit jag nyss sett gubben gå, och jag väntade i hvar stund att få höra en smäll. Som jag bäst satt der och lät mitt öra smekas, får jag höra eller se, — ty man vet icke alltid, hvilket sinne det är, som säger jägaren: nu kommer han! (Några säga, att det helt enkelt är ett sjette sinne). Hvilket det nu var, kom en rätt ordentlig hare i kort galopp emot mig. "Åsna", tänkte jag, "den enda gången jag ej precis vill åt dig, kommer du; annars är du så lagom punktlig med att infinna dig." Jag lade an, och det small. Men, small det icke också på samma gång der borta? Och nu står han, och ropar "als todt". Har han också fått skjuta, eller sympatisera vi så, att vi skjuta på samma gång? Jag svarar honom med ett "als todt" och "ståar" på. "De äro redan här", ropas der borta, hvarför jag tager mitt byte och går dit. Lars Petter hade redan kopplat hundarna och bundit dem vid ett träd. När han får se mitt byte, häpnar han. "Han måtte ej ha stort förtroende till min skjutskicklighet", tänker jag; men jag blifver lika förbluffad som han, när han lyfter upp en ny jösse, större än den förre. Efter ett ögonblicks stum förvåning börja vi förklara oss. Hundarne hade drifvit hans hare, ty de hade kommit fram i fullt dref, strax efter det han hade fält den; jag hade fått skjuta

en "stänkhare". Det egna låg således blott i, att vi fått skjuta på samma gång.

Nu "passa" vi hararna, dela innanmätet åt våra flåsande medhjelpare och duka upp vår matsäck. Vårt samtal, som i början rörde sig kring den angenäma öfverraskningen, gick sedan öfver till min kamrats jagtlif. I sin ungdom hade han ofta följt sin far, som var skogvaktare, på jagt; men fadren hade tidigt dött, och sedan hade Lars Petter, för att så fort som möjligt få en koja till det hjerta, han vunnit, afstått från att vänta på anställning såsom skogvaktare och i stället blifvit torpare. Såsom sådan hade han flere gånger följt sin husbonde på jagt, ja, till och med fått stå bland skyttarne på en storjagt; men sitt lystmäte hade han aldrig fått. Det var icke blott hans lefnads lilla saga, som anslog, utan den värme, med hvilken han talade om jagtlifvet i allmänhet — eller naturlifvet — om den eller den jagten, det eller det skottet i synnerhet. Han hade till och med velat dikta visor om jägarens lif, sade han. Nu hade hans äldste son trädt i farfadrens fotspår, blifvit skogvaktare och nyligen fått anställning som sådan på grannegendomen, och utverkat sig tillåtelse att taga sin far med på jagt der. Som han nu satt der och berättade, kom jag att tänka på, hvad jag dagen förut hade sökt: folkpoesi. Den gamle mannens glädje, hans försakelse,

hans minne och hans vunna hopp verkade åtminstone på mig som ett stycke *poesi*, och der han satt på stubben i sin gråa rock, sina grofva stöflar och sin slitna gamla mössa, var han för mig *folket*, nämligen det, som lefver undan gömdt och tyst och fraslöst, och med hårdt arbete betvingar den motsträfviga svenska jorden.

VIII.

Alexis och Dora.

Det var midsommarafton och led mot qvällen. Jag hade slagit mig ned ute på verandan för att njuta af slutet på den skönaste dag, och hade i sanning sysselsättning. Endast taltrastarnas sång i björkhagen på andra sidan trädgården skulle utslutande kunnat fästa min uppmärksamhet, ja, jag kunde ha önskat, att göken i hultet vid ån ej varit fullt så svartsjuk på den andra göken på andra sidan samma vatten, ty hans polemik verkade nästan irriterande. Vidare kommo flägtar från än blomstertäpporna på gården, än granbeståndet bortom dem, så ljufliga, att det skulle varit äreröricht att tända en cigarr, fast något rök kunde behöfts mot myggen, de enda, som störde situationen. Och på hvilken tafra bjödo icke ån och sjön med holmarna och, i bakgrunden, den förtonande sko-

gen och de guldfransade skyarna i nordnord-vest!

Gårdsgrinden öppnades och en bekant från bruket kom och hemtade mig för att "gå ut och gå".

Vi gingo långsamt framåt på en skogsväg, då och då stannande för att lyssna på något af qvällens många ljud. Vid en vägkrökning pekade min följeslage på en karl och en qvinna, som vandrade vägen fram före oss och höllo hvarandra i handen, under det att en liten vasker sprang bredvid i oupphörliga bugter. "Der", sade min vän, "går ett lyckligt par."

"Huru så?" frågade jag och tillade, att det icke skulle vara att undra på, om de befunne sig vid godt lynne denna qväll. Naturligtvis det, det medgaf han, men karlen der hade särskild anledning till belåtenhet. Han hade nyss kommit ut ur ett sex månaders fängelse, eller, med andra ord, han hade just slutat i hyttan, som "blåsts ner" i dag. Det var därför en festdag för honom, och han vore aktningvärd, som icke följt sina kamraters exempel att med tillhjälp af bränvin söka förhöja glädjen.

Vi gingo fatt paret och tilltalade det. Min kamrat hade sagt sanning. Vår Alexis såg ut, som om han på morgonen fått ärfva en morbror i Amerika, och hans Dora — deras civila

namn voro eljest Johansson och Maja — såg lika säll ut som han. De voro icke vidare bondblyga, och vi gingo framåt i bästa förstånd. Vi önskade dem god helg, och de svarade ett belevadt *äfvenledes*. Så talade Dora om, att midsommarhelgen alltid varit så rolig, ty då kom "gubben" hem från hyttan, och så hade de haft bröllop på en midsommarafton. Nog var det eljest en harm, sade hon, att hennes man skulle pinslita ut sig i den der eländiga hyttan. Häremot invände han, att de icke skulle ha något att rå' öfver, när de blefve gamla, om han icke arbetade i hyttan. Hon medgaf, att det var riktigt tänkt, men hennes qvinliga logik fordrade ett annullerande "ja, men ändå..." "För rexten" kunde hon också dra ihop litet med väfva, sedan pojken blifvit större.

Vi kommo till deras stuga. Det syntes, att man der velat bereda något extra att mottaga den hemvändande med. Öfver grinden bugtade sig i halfcirkel ett med blommor omviradt tunnband, och ett par björkqvastar stodo post vid dörren. Dora frågade med matmoderlig sjelfkänsla, om vi ville ha mjölk, hvar för vi stego in.

Der inne var det hvitt och städadt. Kafepannan pyrde på hällen, och enriset på golfvet och löfruskorna öfver spisen doftade midsommar och hem.

Medan hon var ute efter mjölken, mätte Alexis ut på dörrposten, hur mycket hans namns arftagare vuxit på de sista sex månaderna, och upplyste derpå sin återkomna "kärning" om, att hon hade heder af sin pojke. Alexis junior kröp dervid flat bakom hennes rygg. Hon frambar en ursäkt, för att hon ej hade mer än ett glas att bjuda ur, sedan pojken slagit sönder det andra. Sedan vi ännu en stund underhållit oss med paret, togo vi farväl.

Solen hade gått ned, men ännu glödde himlen i vester, och det var knappt halfskumt. "Spånkärringen" lät oafbrutet höra sitt surrelika läte, och taltrasten ännu då och då ett recitativ. En morkulla sträckte öfver vägen. Med dessa fredliga ljud blandade sig aflägsna, brännvinsinspirerade skrälljud från vår vän Alexis' kamrater, som på sitt vis firade sin utsläppning ur hyttan. Dess mera framstod den lilla idyll, vi nyss sett i den midsommarklädda stugan.

IX.

Äfventyr.

Efter en längre utflygt utåt sjön var jag på väg hemåt. Det var sent och började skymma, så att jag nästan misströstade om att hinna hem till qvällen. Efter en halftimmes rodd släppte jag årorna för att ordentligt se mig omkring, men fann på alla sidor blott en ogenomtränglig dimma. Jag såg frågande på Pan, ty han hade betett sig så förståndigt hela dagen, att jag nästan väntade ett råd af honom; men han bara satt och skakade af köld i en rock, som jag svept om honom.

Min belägenhet var kinkig, det var det enda klara af saken. Så började ett par lommar låta höra sitt bedröfliga *kakera, kakera*, hvilket icke var egnadt att lätta mitt humör. Till en del för att slippa från dem började jag ånyo att ro, men försigtigt för att ej komma upp på en sten och till äfventyrs kantra. Det har väl sitt behag att "förnya sina

mödor", men jag vill blott nämna, att jag, sedan jag förbrukat mycket arbete på att ro rundt, slutligen varsnade ett svagt eldsken. Jag rodde ditåt. Skenet blef starkare, och jag insåg snart, att det måste komma från en brasa i det fria. Det är några fiskare, som slagit läger på en holme, tänkte jag, och beslöt anropa deras gästvänskap för natten. Jag var snart vid stranden, lät båten varsamt landa och hoppade ur; Pan fick gå bakom, under det jag tyst gick mot eldskenet.

Rundt omkring en brasa sutto tre gamla bekanta. Den länge, gråhåriga mannen med det fryntliga ansigtet var trädgårdsmästar Perselius, känd i trakten som storfiskare. Nära honom befann sig hans gamle trotjenare, fiskare han också, och tillika fuskare med räfsaxar och bulvaner. Den tredje i laget var socknens tusenkonstnär, närmast snickare. Han packade just nu upp innehållet i en stor korg, och ordnade det på en röd- och blårandig duk, bredd på marken. Mästaren, som var ålderspresident i laget, rökte ur en gammaldags pipa, medan Per, hans medhjelpare, vaktade grytan.

Jag hade allt skäl att vara belåten med detta slut på min irrfärd. Eldskenet mot de höga träden vann särskildt behag efter dimman på sjön, och den sinnesstämning, som vi-

sade sig på deltagarnes anleten, tydde på, att äfven de funno situationen trefflig.

Sällskapet upptog mig bland sig, och jag berättade mina irrfärder.

"Herrn ger sig då icke", sade snickaren, när jag slutat.

Jag nekade icke.

"Ja, det är mycket olika med hogen för jaga och fiska", sade trädgårdsmästaren. "De flesta ha väl som pojkar frestat på det, i synnerhet här i skogsbygderna, men så kommer det en otur, och så sluta somliga med samma, andra hålla i en tid, och så slocknar hogen af för dem och bara några hålla i. En del ger sig aldrig, hvad heller som händer."

"Ja, som lille Jon", inföll snickaren. "Det var en tjufskytt, må ni tro. Det fans inte en skogs skar', som han inte gjort förtret, i fyra kyrksocknar. En dag var han ute, och hunden kom på elgspår, och bara *det* var elgens säkra död, för bättre jägare och hundar, det får man ändå säga aldrig fins mer, och inte var det så godt om dem förr heller, det jag tror. Den gången fick han också elgen, men den gjorde honom det sprattet att stupa just vid en milå. När kolaren fick se elgen, sprang han till jägmästaren. Han for genast dit med ett par drängar. När de kommo fram till milan, var nog elgen qvar, fast det syntes, att det varit folk der. Så befalde jägmästaren

karlarne ligga qvar vid milan för att vakta, om man skulle våga komma att hemta elgen. Och glad var han, för han tyckte, han hade lille Jon i säcken, för att det var han, det ante honom nog, så att han gaf karlarne lite starkt att hålla sig muntra med. Men den tiden gjorde man allt sådant lite hvar hemma hos sig, fast jägmästaren inte tänkte på det. Men kolarn hade en liten kutting i kojan, och när de gjort slut på jägmästarns flaska, togo de i tu med den, och en kan förstå, hur det gick till slut.

Men Jon hade varit så inmarig, att han låtit en pojke, han hade, hålla utkik. Och när utkiken såg att karlarne fått nog, gaf han tecken åt Jon, så att han kom fram. Sedan slag-tade de elgen i goda ro och buro den i bördor ned till vägen, der de hade en vagn. När karlarne vaknade om morgonen, låg bara magen qvar, och inte skulle jag velat vara i deras kläder då."

"Men man kom väl på honom till sist?"
frågade vi andra.

"Bara en gång, och det var samma jägmästare. Den tiden hade man goda hundar, inte sådana som nu, och ändå fanns det mera vildt då än nu. Jag har känt hundar, som kunde drifva en hare, tills både harar och hundar voro så förbi, att de inte orkade springa, utan bara gingo några famnar ifrån hvarandra. Ett par sådana hade den der jägmästaren. Det

var ett par granna djur, men folkilskna. En gång var lille Jon ute med bössan och så fick han höra jägmästarens hundar och var så djerf, att han gick för att skjuta haren för jägmästaren. Han sköt honom också, men det fick han ångra, för hundarne kommo genast fram och beto och sletto honom, och inte hjälpte det till något, att han försökte slå dem från sig. Under tiden kom jägmästaren fram, men han lät hundarne hållas. Jon måste ge från sig bössan, och sedan började jägmästaren få fred för honom."

"Ja, jag skulle också jaga och fånga i skogen", tog trädgårdsmästaren till orda; "men jag slutade med ens, jag. Saken var den, att jag just aldrig riktigt tyckt om jaga. Innan jag vardt gift med gumman, jagade jag bara för att följa patron' åt, och när jag blifvit gift, gjorde jag det för att hustru min tyckte, att jag skulle skjuta åt patronen. Ack, många gånger körde hon upp mig i otta om mornarne. Nå, en morgon fick jag se ett högbo i ett träd, och som jag visste, att patron' tyckte om, när man tog undan högkagg, så beslöt jag klättra upp i trädet och taga, hvad som fans i bo't. Trädet stod alldeles vid mosskanten. Jag tog rocken af mig och började klättra och hade hunnit ett stycke, då det började surra kring mig på alla håll. Jag gaf inte så noga akt på det, men när jag kom till ett par gre-

nar, stannade jag och fick se, hvad det var. Det var getingar, och jag hade rifvit sönder deras bo, när jag klättrade. Jag satt så stilla, så stilla, och de bara surrade kring mig. Till slut kom en och satte sig på näsan och kröp och kröp; men då kunde jag ej hålla mig längre, utan gaf konom en smäll. Och då börjades det. En stack här och en der; ja, jag vet inte, hvar de inte stucko. Till sist visste jag inte till mig mera. Jag märkte bara, hur det brakade i gren'. När jag kom tillbaka till mig sjelf igen, låg jag ett långt stycke ute på mossen, och tiken stod bredvid och skälde, och glad blef hon, när jag satte mig upp — men hvad det sved! Sedan vardt gumman icke så ifrig att få mig ut om mornarna, och fast jag fick ligga tre veckor bara för stingena, så ångrade jag inte kuppen."

"Inte skulle jag ha slutat för en sådan smula, inte", tillade snickaren; men med getingstingen ännu i friskt minne tog mästaren icke rätt väl upp denna anmärkning. För att göra en diversion, skyndade jag mig att fråga, om icke snickaren till äfventyrs hade någon annan historia.

"Jo, jag mins en annan, som icke kunde med jaga och var ännu snällare att sluta än mästaren här. Han var likvisst skogvaktare, fast en rolig en i sitt slag. Han var en fyrtio års karl och hade varit skomakare, sedan

han var pojke, men han kunde läsa och räkna, och därför blef han skogvaktare, för de hade ingen annan att ta, när den förre dog. Inte för att han var så dum med det heller, utom med jaga. Han lade sig allt till med hund och don, men aldrig fick han ett lif. Så började han snara, och när han fått ihop lite, lade han det i en hög och sköt på det, så att det skulle se skjutet ut, men det blef icke mycket ränta på snarorna heller. Men det gick en tid, och bäst det är, börjar min Pettersson komma med vildt till gården, än hare och än storfogel och hvarjehanda, och vi trodde han lärt sig tagen, fast aldrig hördes det något skott i markerna der borta. En dag då Per Jans gumma skulle hem till sitt och tog en genväg öfver Pettersons, får hon se något röra sig utmed åkerrenen, som hon inte kunde begripa, hvad det var; men så kom det närmare, och så får hon se Petterssons katt, som kom dragandes med en stor hare. I det samma katten kommer till gärdesgården, reser Pettersson sig upp, som legat och väntat på katten, och talar vid honom nära på som vid en människa och tar haren af honom. Gumman kunde inte tåga, förstås, och så kom det ut, hur Pettersson sköt sina harar. Katten fick heta jägmästaren, och pojkarne grinade åt Pettersson och frågade, hur det stod till med "jägmästaren," om han var qvick med sin bössa och så vidare.

Jag mins den katten mycket väl; det var en stor hvit baddare, som skrek illa om qvällarna och icke var rädd för någonting, tills patron befalde mig, att jag skulle skjuta honom. Men Pettersson blef så led vid grinet och speorden, han fick, så han slutade med skogen och tog till skomakerit igen."

"Jag har också känt en katt, som kunde jaga", inföll trädgårdsmästaren. "Det var en klockare, som rådde om honom; jag säger icke klockarns namn, för det var icke rätt af honom att icke förr göra sig af med fulingen. Han kom också hemdragande ur skogen med ett kräk då och då, och klockarn höll till godo med det. En vacker dag kom han med en andunge, och dagen efter med en till, och så höll han på i flere dagar och klockarn spisade andungstek om middagarne som den finaste kammarjunkare. Men så måtte andungarne tagit slut, för det syntes ingen till mera, när katten kom hem; men han hade nu fått smak på fogel, och en morgon, då klockarn kom ut på förstuvisten, lågo alla hans kycklingar der ihjelbitna. Då var det min katt, som fick afsked, fast det borde han haft långt förut."

"Okynnes få ligge ogildt, det står i lagen", inföll snickaren, "att ingen annan tog död på den katten, var då besynnerligt! Löjtnanten, jag tjente hos som pojke, skulle inte krusat för kattkroppen, så klockarkatt han var.

Jag mins en gång jag var med honom, och vi råkade ut för en folkond tjur, som satte efter oss. Vi gnodde allt hvad vi kunde, tills vi kom' till en stor sten, der vi kraflade oss upp. Tjurn gick inte sin väg för det, utan gick omkring stenen och bökade upp jord och bölade, så en just kunde bli förlägen. På det viset höll han oss vid lag en timme, men så hörde vi hundarne drifva, och då kunde löjtnanten icke hålla sig längre. 'Här skall du få för besväret, din rackare', skrek han åt tjuren och sköt och då blef det annat af, för tjurn lade i väg det fortaste han kunde; men svansen den låg qvar som afklippt nära vid roten."

• "Det fick väl allt löjtnanten betala för", anmärktes det.

"Det var det, han tänkte göra ock", svarade snickaren. "På hemvägen gingo vi till bönderna, som rådde om tjuren; men när vi kom dit bort, stod det en klunga på vägen, karlar och kärngar, och språkade ifrigt. 'Kan löjtnanten tro, vi ha fått varg hit nu?' sade en karl. 'De ha varit sta' och rifvit svansen af Olle, och vi ha måst binda om stumpen, och tjurstackarn var så illa skrämnd, så det var pinsynd med honom.' Löjtnanten vardt så full i skratt, så att han inte gitte svara. 'Nå, tag det för det!' hviskade han till mig, och inte tyckte jag heller då jag behöfde säga, hvilken som varit varg den dagen."

"Men det var allt bra skjutet", inföll trädgårdsmästaren.

"Jo, det var allt säkert", svarade snickarn. "O, hvad han kunde skjuta, löjtnanten! Och så många hundar han lade sig till med! De påstod, att han till sist köpte dem efter vigt och hade sin gifna taxa för pundet, men det var då osanning. Men sköt gjorde han, så det alltid fanns vildt i huset, och i matbon kunde det hänga halfva dussinnet storfogel ibland och ett par tre harar, som jag såg flere gånger. En gång sköt han en hare i månsken. Han gick just ut i köket och sade till, att hundarne skulle kopplas till morgonen derpå, men köksan hade släppt ut dem, sedan hon gifvit dem mat, och borta var de. Löjtnanten blef sinnt, fast det kunde inte hjälpas; men på ett försök gick han ut på gården och blåste i hornet. Det var fullt dref, och hundarne frågade inte efter, att han tutade. Så tog han bössan och gick ut; om en stund hörde vi det small, ett, tu ur båda piporna, och min sann kommer inte löjtnanten klifvandes med en stor hare i handen."

Brasan hade börjat dala, under det dessa män förelade sina minnen från Sankt Huberti för många så tillslutna lustgård, som för andra har så lockande behag, att äfven pressade blomster derifrån förnöja deras hjertan. Det

var ingenting djupt eller högt eller märkvärdigt i deras tal, men det gälde ting, som intresserade dem — "de bove narrat arator" — och måhända kan det nu ha skänkt någon läsare en stunds hvila.

X.

Försynthet.

En härlig hösteftermiddag, då bina surrade mellan astrar och stockrosor, äpplena glänste i träden, och mellan rökarna på det nyskurna hafrefältet sqvattrade några snöskator, råkade jag befinna mig hos skolläraren i socknen. Hos honom satt redan en f. d. "spektor", en äldre man med slätraktadt ansigte, hvit halsduk och peruk af fuxfärg, för öfrigt en stel och prudentlig herre eller kanske rättare halfherre. Han förde mest ordet och förrådde dervid ett malkontent sinnelag, som icke fann sig vid den nya tiden, utan beklagade den gamlas försvinnande. Huruvida han hade så orätt deri, att numera alldeles för många vilja vara herrar, vill jag likväl lemna derhän. Skolmästarens mor kom ut med sitt sticktyg i handen och stannade qvar för att höra på, hvad spektorn hade att anföra. Han uttalade, tycktes det, ord ur hennes eget hjerta, och de båda gamla tycktes enas om den

åsigten, att världen på senare tider gått betänkligt tillbaka.

"Men nu skall Ulrik spela fiol för oss", afbröt gumman slutligen och vände sig till sin son. "Det roar inte dem, som äro unga, att höra på gammalt folk."

"Ja, gör det, så är Ulrik beskedlig", ifylde spektoren. "Det vore skönt att få höra riktigt spel nu för tiden, när det bara fins piglockor. Då jag var ung, hade hvar vallpojke och hvar valltös sin lur, och mest i hvar stuga fanns en fiol eller en nyckelharpa." —

I det samma öppnades grinden. Tveksamma, dröjande steg nalkades, och när jag såg upp, kom en karl med en fiol under armen uppför gången och tog af sig hatten, när han blef varse oss.

"Der kommer Aron, just som vi tala om spel", sade skolläraren. "Välkommen! Har han strängar på fiolen i dag, så kan han just spela upp en strof."

"Vill inte Aron dricka kaffe först?" frågade mor och tog mannen med sig in.

Under tiden upplyste inspektoren, hvilken spelmannen var.

"Det är egentligen en herrkarl", sade han. "Far hans var något till karl — må tro — i Stockholm, i kanslit, de kalla, för många år sedan. Aron har det aldrig velat blifva något af. Det var meningen, att han skulle bli prest,

men han ville bara hålla på med spela, och det hade han ärft efter mor sin, sade de. En tid var han med några komianter och var vid lyftig af sig; men en vacker dag, sedan fadren dött, kom han hit ned, och nu lefver han som musikanter. Hundratjugu kronor skall han ha i arf i räntor, och dem får han ut tre gånger på året. Det är många, som äro beskedliga mot honom, men en stackare är han. Men han tör nog inte lefva så länge.”

Spelmästaren kom nu ut igen. Han var en medelålders, mörklett karl, och i hela hans uppträdande låg något af det äfven för andra pinsamma medvetandet att tillhöra les pauvres honteux. Hans klena gestalt tycktes icke lofva något längre lif.

Han började sitt spel. På första stråktaget märktes, att han ej var medlem af det sjelffärda musikantskrået, om hvilket i böcker läsas sköna saker, men af hvilket man på landet sällan, om någonsin, träffar representanter. Han var till och med en hårsman öfver diletantstreckket, åtminstone lade han, hvad af själ han hade, i sitt föredrag.

När han slutade, helsades han med bifall, och detta tycktes lifva upp honom. När han åter började, voro stråktagen säkrare, och hans ögon tindrade.

Han spelade nu stycke efter stycke, än en Straussvals, än en marsch, än stycken ur Den

stumma och till sist, jag vet icke hvad af Beethoven.

Jag vet icke, om det var föredragarens torftiga drägt och blyga uppträdande, som uppmjukat oss, eller om det var ett konstnär-fragment vi hörde. Ur den stackars mannens blickar lyste åtminstone något af le feu sacré. De andra närvarande lyssnade andlösa. Mor hade tårar i ögonen.

Efter en stund blef hans spel mera slappt. Handens tag kring fiolhalsen blef osäkert, och stråken gjorde hopp. Han slutade. Han satt en stund alldeles stel och tyst, med ögonen fästa på marken. När han åter såg upp, var han blossande röd i ansigtet. Han tog af sig hatten och sträckte den med nedslagna ögon mot oss. När vi lagt några slantar i den, bökade han sig hastigt och gick med brådskande steg och med hatten tankspridd ännu i hand sin väg. Mor reste sig och följde honom. Jag hörde, hur hon ropade honom qvar, och såg dem båda gå in i köket.

Vi andra sutto temligen förstämnda qvar.

"Stackare, han blir alltid så, när han skall taga upp pengarna", sade skolmästaren.

"Ja, det har han, för att han skall vara herrkarl", upplyste spektorn.

XI.

I frestelse.

Den tionde augusti, tillrustningarnas dag, var inne. Jag hade fjorton dagar qvar af min *semester*, höll jag på att säga, men vill ärligare säga: mitt skollof, ty det är nu åtskilliga år sedan. Allt var klart till frampå eftermiddagen, då jag begaf mig till jägmästaren för att hemta hans hundar, som jag skulle få låna, då husbonden sjelf ej hade tid att gå ut. Hur det kom sig, dröjde jag qvar i hans treffiga hem, ända till dess det började skymma. Jag beträdde då hemvägen med en af jägmästarens bakladdare på axeln, ett dussin patroner i fickan, ett paraply under armen, vidare en korg i ena handen och ett koppel, ett långt, tungt af jern, i den andra. I änden af detta koppel var den hederlige hunden Hök fäst. Den andra, Dufva, följde nog med ändå, sade jägmästaren, då han anförtrodde mig dem; jag behöfde icke besvära mig med att leda äfven henne, som plägade

bråka mycket i kopplet. Öfver axeln hängde ett annat långods, ett horn, som skulle verka lika kraftigt som Oberons. "En stöt i hornet", hade jägmästaren sagt, "och de komma genast tillbaka."

Ja, Dufva följde nog med — men bara ett stycke. Då jag nämligen vek af från stora vägen för att gå en gångstig, som betydligt genade vägen, satte hon plötsligt af in bland buskarne, och det dröjde icke länge, förrän hon "stack på", och ett dref lät höra sig, så vackert som något, som tjusat ett öra. Ack, hvad det lät härligt i den stilla qvällen! Det tände åter min af fridslysningstiden något afkylda jagtifver, och en hel bok — i åtminstone duodes — till jagtens beröm gick igenom min själ, der jag satt på en sten i skogen. Men med drefvets ljud blandade sig snart hviskningar af en Mefisto, som hade kvarter i mitt inre. Jag insåg efteråt hans sätt att gå tillväga och kan ej annat än egna det en viss beundran. Hvad var naturligare, när det bedårande drefvet började, än att jag gjorde en rörelse liksom för att springa i håll? Han hade märkt denna rörelse och tänkte väl: "Hier ist etwas zu machen", och talade därför ungefär följande till mitt hjerta. "Hvarför gjorde du ej, som du ämnade, eller sprang i håll? Hvad gör det, om du skjuter nu, när det blott fattas några fattiga timmar, tills det är lofligt?"

För öfrigt får du nog ej skjuta; det är ju redan skumt. I håll kan du ju ställa dig, det är alltid roligt att se haren komma skuttande. Och" — nu ryckte han fram med hufvudargumentet — "hvilken säger, att det är en hare? Det kan ju lika gerna vara en ungräf; drefvet gör sådana konstiga bugter. Tänk att få in-viga saisonen med en räf!"

O pligt, hvad du blef svår att följa, och du frestare, hvad du var värtalig! Jag var lika svag som Jeppe på Berget, då ben och strupe drogo honom till krogen, och blott fruktan för mäster Erik röstade för byn. Ja, frestaren vann seger och intalade mig att först koppla den orolige Hök vid ett träd nära gångstigen och sedan att gifva mig af till den kolbotten, jag visste vara i närheten.

Der stod jag nu. Patronerna voro redan i, och jag behöfde blott lägga ned paraplyet och korgen samt ställa mig bakom en buske för att vara i ordning. Drefvet hade säkert gått öfver bottnen ett par gånger, och jag väntade i hvarje ögonblick, att "räfven" skulle komma tillbaka. "Skada blott, att det skall vara så skumt", tänkte jag. "Kommer han ej inom tio minuter" — samvetet var mycket missnöjdt — "blåser jag i hornet och går hem."

Drefvet kom närmare, och jag stod beredd. Men drefvet gick ej fram öfver bottnen, utan der borta, der jag kopplat Hök, och

jag fick plötsligt höra ett skall, som gjorde mig förskräckt. Hunden hade slitit sig. Under allt det föregående hade han hållit sig tyst, liksom *han* också stode på håll, men när "räfven" kom förbi honom, hade han gjort en kraftansträngning och slitit af sitt koppel och — hör nu!

Det blef ett vackert dref, men mig gjorde det ingen glädje. Till mina samvetsbesvär kom nu harmen öfver otur eller med andra ord: jag erfor, hvad man kallar bondånger, på Ciceros språk *poenitentia rusticalis*. Skymningen hade öfvergått till halfmörker, och ett obehagligt duggregn, som jag dittills i min öfverretade sinnesstämning knappt märkt, började råga måttet, då jag plötsligt fick en ingifvelse: hornet! Jag tog efter det: det var borta; jag hade tappat det här i tjocka skogen. Nu var skäppan full; det var tårta på tårta.

Så litet troligt det låter, började jag finna situationen löjlig. Smågnolande gick jag framåt, då jag hörde ett gläfs i en annan riktning. "Ah, de hålla på att söka mig", tänkte jag. Med ens voro de inpå mig, någonting, i hvilket jag väl igenkände en hare, rullade öfver vägen alldeles framför mig, och strax derpå kom hundduetten. Den ena af hundarne hade ganska riktigt en kedja skramlande efter sig.

Våt, trött, förargad och med en snufva i faggorna, vandrade jag slutligen hem på den

mörka skogsvägen. Jag behöfver icke säga, att det icke blef någon jagt af andra dagen. Hök och Dufva hemkommo till sin husbonde klockan åtta dagen derpå, och jag måste åstad och leta efter hornet.

Och "die Nutzenwendung" af denna historia? Ja, det är väl den, att man icke bör propa med sitt samvete, då det gäller jagtstadgan, och aldrig lyssna till den ledes illmariga snack, då han advocerar mot henne.

XII.

Fiskelycka.

Decemberdagen hade börjat skymma, och en kall blåst, som yrde upp snön i hvirflar, hven öfver sjön, der jag drog fram i afsigt att hinna inspektorens hem på andra stranden. Den, som hade haft skridskorna med, så hade det gått undan! Nu hade vinden tid på sig att grundligt kyla ut mig. Emellertid vek jag upp kragen, blåste fingrarna varma och stretade vidare.

Men se, ännu en vägfärande ute i detta väder! När jag hann närmare, varnade jag i föremålet en man på en liten torplägenhet vid sjön. Han knogade också motvädrens och drog efter sig en kälke med en låda på.

"God afton", helsade jag. "Är gubben ute så sent? Hvad är det på kälken? Fisk, tror jag?"

"Lätt fora, Gud hjelpe mig! Några abborrpinnar och en gäddsläng", svarade han nedstämdt.

"Bättre lycka nästa gång!"

"Tack för det; men herrn skall till inspektorn, menar jag. Då är det bäst herrn följer med mig, för annars kan herrn gå ned sig i någon af mina vakar. Vi ha ett par midt för, och de ha kanske yrt igen."

"Men hvarför skall gubben hålla på med fiske en sådan dag? Är det inte bättre att stanna i sin varma stuga? Att inte gumman håller efter honom bättre!"

"Ja, nog hade jag hellre hållit mig hemmavid, förstås; men så kom det bud från nådi' frun i går qväll, att jag skulle skaffa fisk tills i öfvermorgon, för hon skall ha kalas, må tro", svarade gubben, ej utan en viss förtrytelse.

"Det blir snö före midnatt, säger barometern, och då lugnar det. I morgon blir det bra fiskväder. Jag skall ut i skogen också, och gubben kan taga fisk till två kalas."

"Gud gifve det! Nog har jag sett i alnackan, att kråkan är ute och går de här dagarna, så det kan väl hända. Men jag skall säga, hur det är. Herrn vet väl det var uttagsdag i går. Nya befallningsman sa' åt mig, att torpet var illa häft, och det kan en förstå, att bättre hade det kunnat vara; men när en skall göra dagsverket tre gånger i veckan och ändå hålla fisk, så går det som det går. Jag sa' honom det med, men jag skulle taga mig till vara, svarade han, för det var flere, som ville

åt torpet. Jag började bli för gammal, bredde han på, och jag gjorde knappt mera än kvinnofolksdagsverken; men det var då osanning. Hvad det lider, får jag väl flytta till fattigstugan", suckade gubben. "Adels blef uppsagd han."

Jag försökte trösta mannen, med att besagde 'Adels' var en suput och flere gånger blifvit varnad, och att det nog icke var befallningsmannen, som var husbonde. Det hjälpte föga. Utsigten att behöfva komma på fattigstugan syntes alldeles ha nedslagit gubbens mod.

Jag hann äntligen mitt mål. Inspektoren var hemma, och min följeslage kallades in i köket att fägnas.

Temligen sent förmiddagen derpå åkte jag samma väg tillbaka. Min spådom hade slagit in. Blåsten hade mojnät af, och en härlig vinterdag mötte nu mig. Efter nattens snöfall hade snön i flockar stannat på granarna, och i en björkdunge syntes likt stora klumpar en skock orrtuppar, som under långdragna sugtoner spisade af björkknopparna. Under andra landet slingrade sig nu en karavan med kollass. Ett tredje staffage på taflan var min bekymrade gubbe från i går. Han hade redan sänkt ned sina ståndkrokar i vakarne och vankade nu från den ena till den andra.

Jag ville se, hur det gick för honom, och åkte till honom. Den gamle var helt förändrad. Det hördes redan på hans "god morgon." Han bestod sig till och med en snugga, hvars innehåll redan på afstånd gaf sig tillkänna i den rena luften. Jag steg ur för att betrakta, hvad han kunde ha på sin kälke, och se, på en bädd af granris hvilade der fyra granna gäddor, en af dem tydligen öfver halfpundet.

"Ser herrn", sade gubben, "när jag kom hem i går, berättade jag om allt för gumman. Hon till att gråta, förstås; herrn vet väl qvinnfolkna... Men sedan gjorde hon det, som var bättre, och tog fram bibeln och satte glasögonen på sig och läste om Petri fång, och herrn kan förstå, hvem jag vände mig till. I morse, när jag gick sta, hade jag en känning, att den Herren, som befalde Petrus kasta ut noten, nu också skulle stå mig bi, och — ännu tör det kanske dröja, innan jag kommer på fattigstugan."

Och gubben lade åter säcken öfver sin vackra fångst och for af till en af vakarna, der nu spöt häftigt rörde sig. — Pass på, se der ännu en halfpundare! Gubben riktigt sken af glädje.

Jag vet ej, om det var för att nådi' frun verkligen hade skäl att vara nöjd med sin skaffare och därför lät gubben behålla torpet

eller hon aldrig haft för afsigt att säga upp honom; nog af, ännu för kort tid sedan har jag sett den gamle syssla med sina fiskdon, fastän rynkorna i ansigtet blifvit flere, och ryggen kanske lutar mer än förr.

XIII.

Frisk luft.

En stor mosse med många "holmar" och uddar.

En å med vass och vattenklöfver, neckrosor och insekter, som tycktes åka skridskor, slingrande sig genom den. Midt på dagen, när solen brann som hetast, en doft från sqvattram, ljung och pors, så stark, att man fick hufvudvärk af den. Men när en sval vestan blåste, som dref några snöhvita moln öfver himlen, och skuggorna jagade hvarandra öfver nejden, medan ett snöglopp af ängsull sattes i rörelse, huru rent och "antiseptiskt" kändes ej luftdraget från den hederliga mossen!

I ett hörn af den låg ett litet torp, omgifvet af några frodiga, kanske litet vattensjuka gården, som genomkorsades af många diken. På nyodlingen brunno ett par torfhögar den gången, jag kom dit, och röken kändes vida omkring. Mellan rökmolnen rörde

sig torparen och hans tre söner, tre raska gos-sar, som kunde skratta så det hördes ett styc-ke, när far^s och jag om aftnarne sutto på för-stuqvisten, och han berättade någon "strof" ur sitt lif eller talade om något gammalt "märke."

En qväll sutto vi der; det var lördag, och man hade därför slutat tidigare med arbetet. Inifrån stugan hördes slagen från väfstolen, der mor sjelf sträfvade. Vid ledet råmade tor-pets kor och ville in, och ner i åkern hördes kornknarren. Öfver skogen låg qvar ett lätt töcken af solrök.

"Jag har nog sett", började far, "att herrn har lust för det fria lifvet i skogen, och der-för kommer jag i hog lapparne, som voro här för många år sedan. Det är folk, som bara vill vara ute, det, just som vildfogel och haren.

När jag var ung, såg det inte ut här som nu. Då var det bara ett sloggolf, men jor-den var god, och det var därför far slog sig ned här, när morfar dog. Det var han, som rådde om stamgården. Nå, en vinter, när far ännu tjente dräng, blef det ett sådant der missväxtår, som gammalt folk kan tala om. Säden frös på vretarne, och det blef ondt om brödfödan för litet hvar. Många foro så illa, att de ströko med, och till och med hos de bästa bönderna åto de barkbröd, som vi, Gud ske lof, inte ha behöft taga till sedan. Det spordes också, att vargen här och der varit

framme. Icke för att de, som sutto på större gårdar, hade det så svårt, för de hade väl alltid något kreatur att slagta, om allt annat tröt, men för småbrukarne borta i skogsbygden var det för illa. Värst hade ändå de, som knappt hade tak öfver hufvudet i kylan, och det var lapparne.

Sådana hade man då inte hört talas om i mannaminne; men en dag spordes det, att lappar hade kommit norrifrån med renar och allt. Det var två hushåll, och ett hade slagit sig ned här, och just der stugan står, stod deras tält eller kåta, de kalla. En hel hop renar hade de och hundar med.

Morfar tyckte det var synd om dem och unnade dem gerna den fattiga renmossan, fast många sade, att det var de, som dragit med sig vargarne. Det kan också hända, det var sant; men så drogo de också sjelfva försorg om, att gråben kördes af. En bland dem var styf att rädda, och han tog död på flere, två eller tre, fast han bara begagnade spjut.

Bland lapparne var det ock en ung tös, dotter till gubben, som rådde om alla renarne och de spetsöriga hundarne, som vallade dem. Hon var längre till växten än det andra lappfolket och icke så röd i ögonen som de. Hon nyttjade deras konstiga målföre, när hon talade med dem, men när hon språkade med andra, talade hon som herrskapsfolk eller nära

på som en bok, och det kom sig deraf, att hon lärt sig svenska ur bok och icke af far och mor. Hon var just på nittonde spritten den tiden, och vig och kvick, och det lär just varit roligt att se henne, när hon rände utför backarne.

Nu hade vi till närmaste granne den tiden en ung karl, som ärft en liten god gård efter far hans, som vardt död året förut. Han lefde mycket för sig sjelf, den karlen, och en gammal faster till honom eller till mor hans, som också var död, skötte om hushållet; men, som sagdt, icke såg man honom mycket uti kring, och de kallade honom ock *Stuggrisen*, för här vilja de gerna lägga öknamn på folk. Nå, *Stuggrisen* tittade till lapparne ibland och var road af att se, huru de hade det och buro sig åt, och bäst det var, skaffade han sig också ett par skidor och började skala i backarna. Gäntan, hon gjorde ibland sällskap med honom, och snart sade de, att det var väl mellan dem båda, och det var ock sant, för en dag går *Stuggrisen* in till gubben och säger, att han vill gifta sig med dotter hans.

Gubben, han trodde först, att *Stuggrisen* gjorde spektakel af honom och vardt just som förargad, men *Stuggrisen* stod på sig, så han såg, att det var allvar. Det var ingen dålig måg åt en sådan der gubbe, som bara flackat om med sina renar och aldrig så mycket som

legat i en ordentlig säng eller ätit vid ett ordentligt bord. Stuggrisen var sex-kos bonde och hade en liten hästkrake, och fast några får gått åt för honom på vintren, hade han fyra i behåll och två sköna grisar, som fastern månat om, så de blifvit trinda som hjortar. Jag tror det kunnat duga åt en sådan der lappgänta! Nu hade hon kunnat slippa det der kringflackande lifvet och fått sitta som gumma åt en ordentlig karl, som födde sig bra, och som ingen hade någonting att klandra på, för det angick ingen, att han höll sig så mycket hemmavid. Jag vet likvisst icke, hvad de svarat Stuggrisen, om det varit nej eller ja.

Så började det våras; luften blef ljum om dagarne, fast det kunde vara rätt hvasst om qvällarne igen; snöbäckar tillrade ned för backarna, och lärkan hade de hört. Då må tro, kom det en oro på lapparne. Förut hade gubben och gumman kunnat titta in till vårt och röka en rök och dricka en tår kaffe, men nu hördes de icke af. Nu träffade de samman med det andra hushållet, och på aftnarne kunde vi höra dem alla tala sitt språk, som lät som bara hams, skrika och skratta och rusta, och hundarne gnodde och skälde och stälde med rearne, och det var tydligt att något stod på. Och en vacker dag voro de borta allesammans, och när snön gick, såg man knappt ett spår efter dem.

Stuggrisen vardt utan, han.

Se, lappen han trifs bland stora vidder, på fjell och i ödemarker, och gäntan tyckte väl det der lifvet vara förmer än de lugna dagar, hon kunde få hos Stuggrisen. Ja, nog andas man bättre i friska luften än i trånga stugan, det håller jag med herrn om; men nog kan man härvidlag få, som de säga, för mycket af det goda. Och så står det, att "när du skall bedja, skall du slå dörren till på din kammare." Det är då väl meningen, att menniskan skall bo i rigtiga rum, förstår jag."

XIV.

Vid hökboet.

Jag och Axel, skogvaktarens son, voro just på väg till ett litet skogstjern, der det brukade vara godt om änder, då vi af en pojke, som vi mötte, fingo veta, att ett roffogelsbö i trakten äfven detta år blifvit taget i besittning af ett par falkar, eller "hökar", som de kallades af pojken. Vi bestämde oss genast för att gå dit och spara änderna till en annan gång.

Vår nya kosa förde oss fram öfver än åsar med hög, vacker tallskog, än mossar med tynande martallar, än genom täta snår med ungskog. Då och då hörde vi, hur en skogsfogel, som vi skrämt med vårt tal, flög upp. Här och der syntes spår efter elg, och rätt som det var, kom en unghare trippande mot oss på gångstigen, satte sig förvånad att betrakta oss, vände om och flydde.

Slutligen nalkades vi målet. Boet befann sig i toppen af en verklig talljette. Att det var

bebodt, var tydligt, ty två fullvuxna "hökar" sväfvade omkring det, och på kanten af boet sutto två nästan lika stora ungar. Föräldrarne höllo på att lära ungarna att flyga, och vi dröjde en stund qvar bakom hvar sin yfvig gran för att betrakta det säregna skådespelet. Stundom störtade någon af de gamle fram för att skuffa ut en af de motvilliga ungarne, men denne, alltid på sin vakt, kastade sig ned i boet. Stundom gjorde någon af ungdomarne sjelfmant ett försök, flaxande med ifriga vingslag ut några fot i rymden, men kom genast bäfvande tillbaka och, väl återkommen till boet, höjde han der genomträngande skrik, uttryckande, jag vet ej hvilket, glädje eller fruktan.

Emellertid smögo vi oss varsamt närmare för att försöka få tillfälle till skott, innan foglarne blifvit varnade. Knakandet af några torra qvistar gjorde dem uppmärksamma, och när vi hunno vårt mål, sutto föräldrarna borta i hvar sin torra fura och bevakade med skarpa ögon vårt förehafvande; ungarne hade dragit sig undan i boet och höllo sig tysta.

Vi höllo nu krigsråd. Jag representerade humaniteten och röstade, med tanken på den familjescen, jag nyss varit vittne till, för att lemna fienden i ro; men Axel visade med klara skäl, hvilken skada roffoglarna kunde åstadkomma. En enda blick på de hopar af ben efter fogel och hare, som lågo vid trädets fot,

kom mig slutligen att gifva efter. Lotten fick afgöra, hvilkendera skulle gå upp i trädet. Lycka på lotteri har jag icke haft förr, och hade det icke heller nu, ty jag slapp.

Axel skulle således upp. Först skulle vi emellertid leta reda på något kullfallet träd, som, rest mot "hökträdet", kunde nå dettas nedersta grenar. En så beskaffad fura funno vi efter något sökande, och Axel gjorde sig i ordning för den äfventyrliga färden. Han drog af sig vest, rock och skor och var så redo.

Jag fick hålla i det uppresta trädet, som svigtade otrefligt, medan han klättrade. Snart kom han dock så långt, att han kunde fatta tag i de nedersta grenarna, och jag drog en suck af lättnad, ty nu berodde hans lif och lemmar åtminstone ej längre på mig. Han fortsatte klättringen, som ofta syntes mig nära att misslyckas.

Emellertid hade hökföräldrarna närmat sig, och då och då flög en af dem med susande vingslag rätt öfver boet. Det var fåfängt jag sände ett skott efter dem; de flögo alltid utom håll.

Nu var Axel nästan uppe. Han sträcker in armen i boet, rycker och rycker och drager slutligen fram vid halsen en af ungarna, som klöser och rifver honom.

Han får den dock slutligen under sin arm, och med ett par vridningar är dess lifstråd af-

klippt. Strax derpå kommer den neddansande till mina fötter.

"Det var numro ett", säger han uppe i trädet, "men det var en kanalje att ha hvassa klor." Härvid visar han sin ena hand, som var alldeles blodig.

Den andre försvarade sig än tapprare, men slutligen blef äfven han med afvriden hals nedslungad. Flere ungar funnos ej, och Axel äntade ned.

Detta gick något svårare för sig, men äntligen stod han välbehållen på fast mark, och vi granskade fångsten.

Hvad hade vi gjort? Jag sade mig visserligen: räddat mångt oskyldigt har- och fogellif, gjort, hvad jägare skulle göra; men mot allt detta reste sig föräldrarnes förstörda glädje, anklagande, ja, dömande.

Efteråt fann jag, att det var en lycka att hafva fått den passiva roll, jag haft i detta skogsdrama; det har sedan varit en lättnad i ett dunkelt aggande minne.

XV.

Små arbetare.

Diddagsrast.
När jag gick hemifrån på morgonen, hade jag i hast sökt efter en bok, passande för hvilostunderna vid midnatten och på qvällen. Gamle Horatius i sin "Editio stereotypa" hade fallit mig i handen, och jag låg nu under en gran och lät de ljufliga bilderna från fordom — den bockfotade Pan i fauners och satyrers sällskap, den gode Flaccus själf, bland cypresserna på Lucretilis' berg diktande till Lalages lof, ädelborna jungfrur och gossar, samlade för att besjunga de sju kullarnes stad, och mera sådant — dansa förbi mitt inre öga på de klingande versmåttten, då Max utan all försynthet gaf hals. Jag var just i begrepp att omsätta suset i "nordanskog" till bruset från Medelhafvets vågsvall mot marmorskären, så att afbrottet förargade mig.

"Hvem der?" ropade jag.

Det var ett par ljushåriga barn, en gosse och en flicka, som stannat, när de hörde hunden. Jag tystade denne och sade dem, att han icke var farlig.

"Ja, hör du det, Lisa?" sade gossen förebrående till flickan, och satte sig dermed åter i rörelse, skjutande en liten vagn framför sig. Emellertid stannade han åter och frågade efter vägen till en bondgård i trakten, och som jag just ärnade mig åt samma håll, bröt jag upp och gjorde dem sällskap.

På min fråga, hvarifrån de voro, svarade gossen och nämde en socken temligen långt bort. Då jag vidare frågade, hvad som förde dem ända hit, svarade han: "Vi mala potatis i gårdarna", hvartill flickan med en viss själfkänsla tillade: "Ja, vi ä' inte några tiggare."

Jag försäkrade dem, att jag icke heller trott dem vara det, och vi började nu blifva mera förtrogna med hvarandra. "Vi äro så många der hemma, ser herrn, och far och mor ha svårt att ta sig fram, och därför få vi två hjälpa till så godt vi kan. Och det går inte så illa för oss. I fjol höstas, när vi kom hem, hade vi tretton riksdaler i pengar med oss och tre par ullstrumpor till far och sockerskorpor till lilla Lena, och så hade vi lefvat under tiden. Ja", fortfor talaren, "på den qvarnen ha vi tagit in stora pengar, under de två sista

ären nära på trettio riksdaler, om allt skulle räknas. Det är Per August, som gjort den."

Något tvifvel om, att jag icke var bekant med denne artist, föll icke gossen in. Emellertid hade Per August, efter hvad jag kunde finna, gjort sin sak bra.

"Men ären I icke rädda för att färdas så här på egen hand? Ingendera af er är väl öfver tolf år ännu?"

"Lisa går på tolf och jag är elfva", svarade gossen.

"Gör aldrig någon er något för när? Han I aldrig varit utsatta för något illa af elaka menniskor?"

"Nej, aldrig", försäkrade gossen. "Alla äro beskedliga mot oss."

Non eget mauris jaculis tänkte jag, med erfarenhet af hvad jag nyss hade läst.

Jo, det var sant, en gång hade en länsman kommit öfver dem och hotat att skicka dem hem. Men det kunde då icke räknas för något illa, helst som komsarien slutat med att gifva dem tjugufem öre. "Han var också beskedlig", slutade gossen, som icke utan en viss humor föredragit detta deras enda äfventyr. Jag skildes nu från barnen, som jag förmodade mig skola få återse senare på dagen. Ganska riktigt fann jag dem före mig på det ställe, dit jag visat dem. Det var en halfstor bondgård, der allt intygade en duglig matmoders

ordnande hand. "Stugan" var rymlig och belysningen från spisen understöddes för tillfället af en liten fotogenlampa. Vid den satt far sjelf med glasögon på näsan och skomakrade, under det att mor stoppade ett par grofva strumpor. I ett hörn af rummet höllos mina unga vänner från tidigare på dagen. Med uppkafade skjortärmar, som icke längre dolde hans muskelfasta armar, vefvade den lille gossen, varm och röd, på sin qvarn, som flickan undan för undan matade...

"O, ni unga herrar, ni unga lärde, med eller utan pincenez på näsan, som vid tretiden tågen hem från skolan till edra föräldrars dukade bord, det hade varit en syn för er! Lifvet underlåter väl icke att en gång lära äfven eder, huru svårt det kan vara att taga sig fram här i verlden; men för er egen skuld vore det väl, om ni litet förr blefven underkunnige om det verkliga förhållandet med det sjelfdukande bordet, om hvilket ni än så länge torden göra er illusioner. Att stå och mala som den der gossen och mata qvarnen som hans syster, och det på fulla allvaret, för existensens skull, dag efter dag, utan att drömma om att något skall komma "af sig sjelf", det är något annat, än hvad ni tills nu fått smaka på.

"Har herrn sett snällare barn?" frågade mor.

"Nej!"

Min egen läsning vid middagsrasten — Pan och hans sällskap, Flaccus och Lalage, Medelhafsböljornas sorl — föreföll mig inför detta arbete som något rent af otillbörligt.

Morgonen derpå bröto barnen upp på samma gång som jag. Mig väntade i dag en god middag och kära vänner, men barnen? "Hvart skolen I nu taga vägen?" frågade jag.

"Det vet vi inte än, goa herrn", svarade flickan.

Och så drogo de med gladt mod obekanta öden till mötes.

XVI.

Skogsråt.

Dessa eftermiddagar i augusti! Först mid-
dagens öfvergång till sval eftermiddag,
så den sakta brytningen till qväll, när
landskapet blifver liksom mera luftigt,
skuggorna småningom förlängas, och, något
senare, aftonstjernan tändes, dimman stiger
upp, och natten börjar sväfva ned på mörka,
mörka vingar.

Det var en sådan eftermiddag. Från en
hög sten hade jag öfver topparna på ungsko-
gen en förträfflig, om än ej vidsträckt utsigt.
Nere i dälden blänkte Grönsjön, ett litet tjern,
som höll på att växa igen, med ett mossbälte
omkring sig. På andra sidan, ett stycke uppåt
backen, lyste bland björkar en rödmålad stuga
med hvit skorsten. Horizonten begränsades af
hög barrskog. På afstånd hördes stojet af nå-
gra långväga barn, som kommo från skolan,
några koskällor klingade då och då — ljud, som

ej förtogo, knappt minskade den djupa skogstystnaden.

Jag väcktes plötsligt ur mitt skådande, då jag från skogen fick höra skallet af en främmande hund. Jag lyssnade, förstod, att det gälde fogel, och trodde mig igenkänna gamle skogsvaktar Andersons trotjenare.

Det dröjde ej, förrän det small ett skott, skallet tystnade, och snart derpå visade sig ganska riktigt Anderson i skogsbrynet.

Jag ropade an; han kom och lät mig betrakta den ungtjäder, han skjutit, hvarpå vi följdes åt samma väg.

Anderson var en typ för den gamla skogsvaktarstammen. Trots en liten räf bakom örat, var han i det hela en bra karl och alltid vid godt humör, hvarför hans sällskap merendels föll sig rätt behagligt.

"Det skall jag då säga", sade han bland annat, "att Grönsjöhararna äro särskildt svåra att tas med. Och det är då inte att undra på, för hela den här marken är konstig. Det var den, när det var storskog här, och inte har det gått bort, då det blef fall, och sedan ungskogen tog till att växa upp."

Vi fingo snart på ett nog retsamt sätt besanna hans ord om traktens "konstighet". Vi fingo nämligen springa än hit än dit, ständigt med afgjord otur för att komma i håll för en grönsjöhare, som stundom traskade som en ung-

hare, stundom gjorde bugter som en försigkommen räf. Under detta byttes småningom eftermiddagen mot qväll, och det började skymma. Den illfundiga haren ökade sin felaktighet med att nu lemna fallen, der man ännu en stund hade kunnat lita på dagern, och gå upp i en skogsbacke bakom torpet, der han tycktes vilja stanna qvar, och dit skyndade vi oss. Hundarne höllo oförtrutet i.

Under tallarna var det redan bra nog skumt. Snart skulle det ej vara skjutljusst längre. Anderson hade redan uppgifvit hoppet, medan jag med friska ögon ännu litade på lyckan.

Vi funno ett passande håll på en kolbotten. Jag stälde mig med färdigt gevär, och Anderson höll sig bakom mig. Drefvet passerade förbi flere gånger på nära håll, men alltid på sidan om bottnen. Det blef allt mörkare och mörkare. Tyst! — det knakade till i några torra qvistar ini skogen under fotsteg. — När jag ansträngde min syn, såg jag framför mig en skepnad, af hvilken jag med möda kunde urskilja annat än konturerna. "Hvem der?" frågade jag. Intet svar. "Var beskedlig och gå ur vägen, ni der borta!" Skepnaden började fäkta med armar och ben; kanske skulle det föreställa en dans. "Gå så långt vägen räcker!" Ingen min dertill. "Nu skjuter jag!" utbrast jag och höjde hotande bössan. I det samma ryckte mig Anderson häftigt i rocken,

och när jag vände mig om för att fråga, hvad han ville, hviskade han ängsligt: "Tyst, tyst!"

När jag åter vände mig om, var skepnaden borta; jag hörde endast fotsteg, som hastigt aflägsnade sig.

"Hvad i all verlden var det der för en, som inte hade vett att gå ur vägen?" frågade jag.

"Tyst, tyst!" manade blott skogsvaktaren och drog mig i rocken med ut till torpvägen. Der lät han mig stanna, och sade slutligen lågmäلت, men med öfvertygelse: "Är det icke det, jag alltid sagt, att den här skogen är ful?"

"Skogen *ful*!" Det dröjde en stund, innan jag förstod honom. Anderson trodde, att vi sett "en sådan der, som flyger och far." Han tystade mig, då jag började skratta. "Man bör inte skratta, när man ser rået. Vara tyst är det bästa, när så ondt händer en. Sanna mig, jag får nog kännas vid det lilla, jag hviskade till herrn!"

Vi lockade upp våra hundar, som slutligen tappat, och beträdde hemvägen. När vi slutligen kommit ut på landsvägen, der det ännu var temligen ljusst, hunno vi upp en karl, som med sin långe son kom från dagsverket. Han fick höra vårt äfventyr och instämde med Anderson, att skogen var "ful". Mig, som vågat yttra något till rået, betraktade han med medlidsamma blickar.

Slutligen frågade gossen, som hittills varit tyst: "Men kunde det inte lika väl ha varit Grönsjöns stolliga far, som helsat på från fattiggården? Han brukar ju larfva kring så der i skogen."

Der hade jag nyckeln till gåtan. Jag såg, att gubbarne skändes, men sade ingenting.

Efteråt fick jag höra, att Grönsjögubben sent på natten kommit till sitt hem, och att äfven han för sin del varit helt skrämmd af mötet med oss. Det onda, som Anderson spått sig af mötet, kom emellertid i form af litet drift i socknen, och han kunde en tid icke förlåta mig, som han trodde förrådt hans svaghet. Den skyldige var nog pojken, som gissat sammanhanget med spöket. Skogvaktaren förstod sig icke på, att denne hörde till ett yngre slägte, som icke uppfattar de gamla historierna om rået och mera sådant.

XVII.

Natur och kultur.

Nan träffar svårligen i vår natur något, som är meraegnad att alstra tungsint-
het än en större mosse. Det finnes trak-
ter af vår vestkust, som bära namn om
sig att vara ytterligt ödsliga, helst i disig höst-
luft och med jemmulen himmel. I ett dylikt
landskap ligger dock, tack vare det oändliga
hafvet och klipporna, en viss storhet, och det
är icke uteslutande missmod; det ingifver. En
vidsträckt skogstrakt, öfver hvilken elden gått,
är också kuslig; men i denna tafsa finnes till-
lika en annan insats, den af ett *hemskt*, och
och det hemska är åtminstone icke det tomma,
det har någon bestämning, något, mot hvilket
man kan reagera. En stor mosse ingifver der-
emot oblandadt, hvad engelsmannen kallar
inanity. Den entoniga färgen hos allt, ljuven,
de tvinander, mossslupna tallarna, storspöfvens
gälla hvissling och tranans fula skri verka så
nedtryckande, att äfven den, som kan berömma

sig af att ega ett mycket spänstigt lynne, svårligen skall undgå dess inflytelser. Vål kan äfven en mosse ega sina förklaringsstunder, såsom när på en septembermorgon med frost solen runnit upp, och dimman ryker af mossen, eller en augustiförmiddag, när man med rapphönshunden en avant klifver kring dess kanter; ja, nog kan också en mosse lemna sin anspråkslösa gärd af minnien åt naturvännen, men då måste också solen vara med; utan henne är en mosse af rätta slaget en exercisplats för spöken.

Och nu befann jag mig på en mosse i regnväder. Till de nedslående andliga intrycken sällade sig kroppsliga vedermödor. Den svampaktiga marken, der man för hvart steg sjönk ned öfver vristen, gjorde gåendet ytterst besvärligt, och regnet, som var af det envisa, duggande slag, som småningom, men säkert genomtränger hvilken skyddande betäckning som helst, hade varat i flere timmar och skulle, efter den jemmulna himlen att döma, ännu länge hålla i sig; ty en knappt märkbar ljusning i öster ingaf just ej stora förhoppningar om något bättre.

Dagen hade lofvat annat, när jag gick ut på efternatten, innan ännu månen bleknat för den första daggryningen, innan knappt någon dagfogel slutat drömma på sin nattqvist, och

endast den tidiga morgonstjernen såg ned på mörkret.

Mossen, bekant för sin storlek, som vida öfverstiger vår hufvudstads hela areal, var här och der försedd med holmar, till hvilka jag kände mig på sätt och vis förbunden, därför att de tilläto ögat att öfverfara blott en viss afdelning af öknen i sänder, så att den icke öfverallt såg så förtvifladt stor ut. Någon gång beredde de också en lindring i marschen genom sin fastare mark. Och der ströfvade jag nu framåt, ej litet förgrymmad på räfven, som lockat mig så långt ut. Ett par stöfvare följde mig, lika våta och förstämnda som jag sjelf.

Den rigtning, jag följde, förde mig fram genom ett pass mellan ett par holmar. Der stod en hel skog af gamla förtorkade tallar, utan bark och utan grenar och med talrika hål efter de idoga hackspettarne. De liknade kvarstående pelare till något barbariskt hedniskt tempel, som fallit i ruiner. Något lif fanns likväl bland dem. Flere arter hackspettar slog sina trumhvirflar här och der, en representant för en sådan fogelart, en spillkråka, flög öfver mitt hufvud och lät höra sin tvära, metalljudande lockton, och kring en hög tall, som trots lafskägget stod jemförelsevis frisk midt i denna förödelse, flög en fiskljuse och utstötte då och då ett skri, så klagande, att nejdens dysterhet tycktes få sitt uttryck deri.

På marken kröp tranbärsbusken, och här och der glänste ett syrligt hjortron. Jag skyndade på för att komma undan denna nedtryckande omgifning, som nu i det sakta, strilande regnet och i sin höststämning verkade med dubbel magt; och när jag åter kom ut på den öppna mossen, fann jag, att måhända icke ens den nått höjden af ängslande förmåga.

Under allt detta tråk kom det för mig, att jag på kartan hade sett, att ett torp låg på en holme i ungefär denna trakt af mossen. När jag kom att tänka på detta, befann jag mig just invid en grupp holmar, af hvilka en gerna kunde vara den med torpet. Glad åt att måhända om en stund få torka mina kläder och få något i mig, som kunde motväga allt, hvad jag fått på mig, och kanske också få anvisning på någon gångstig, styrde jag kosan åt holmen. Jag kom lyckligt och väl öfver den sumpiga mosslaggen, och med förtviflans mod bröt jag mig derefter väg genom buskarna, som hämnades med att sända vattuflooder öfver mig. Slutligen kom jag till en öppnare plats, der några skator flögo upp och skratade liksom retsamt. Omhägnad af någonting midt emellan gärdesgård och staket, låg der midt bland några ansade åkrar en liten byggnad. Röken slog ned och dolde den delvis för mig, men när jag väl hunnit närmare, låg framför mig en liten, treflig torpstuga, i hvilken

jag skyndade mig att inträda. Endast far sjelf var hemma. Det var rätt hyggligt och fint derinne, åtminstone föreföll det så efter de ödsliga scenerier, jag nyss lemnat. Mora var inte hemma, sade torparen, men han brukade ibland sjelf koka kaffe åt sig, och en kopp kunde herrn just behöfva. "Det brukar jagtkar'ar tycka om", sade han. Han grep genast verket an, medan jag sjelf vände mig af och an framför eldstaden, der en ljuflig brasa brann.

"Är det herrn, som hållits och smält neråt ån hela förmiddagen?" frågade han efter en stund, sedan han rustat med kaffet.

"Nej."

"Ock'en kunde det då vara?" För att få svar på sin egen fråga, erbjöd han sig att gå ut och blåsa i mitt horn. Jag hade snart den tillfredsställelsen att få svar på signalen; gubben gick åstad för att möta den svarande, och några minuter derefter såg jag en gammal vän, "jagtfåne" han som jag — förlåt, uttrycket är af Turgenjev — komma gående öfver "lyckan" med sin långhåriga hönshund bredvid sig och bössan öfver axeln. Efter kom torparen med hans stora, väl fyllda väska öfver sig.

Ändtligen ledig från ett långvarigt och besvärligt arbete, hade han gifvit sig ut på vinst och förlust, trotsat regnet och med vanlig ihärdighet stannat kvar ute. Medan han

derpå torkade sig framför brasan, radade jag upp hans byte på en bänk, hvarvid värden gjorde stora ögon.

Emellertid hade det ljusnat i regnvrån och efter hand syntes tecken till väsendtlig förbättring af vädret. Snart föllo de sista regndropparne. Misten försvann för några flägtar, och från en stor blå fläck på himlahalvvet strålade septembersolen ned i all sin länge skymda glans. Vi bröto nu upp efter att hafva tackat vår gode torpare, för det han "husbergerat" oss.

Det såg sålunda ut som om dagen, fastän börjad med afgjord otur, ej skulle sluta så alldeles illa, och när nu Lady ett-tu-tre fick slag efter en orrkull, gaf sig sista återstoden af vår förstämning på flykten. Vi lemnade den dystra mossverlden bakom oss, efter att hafva kommit öfverens om att tills vidare lemna den åt sitt öde och låta den skrämma vedhuggare, kolare och andra mera härdade realister än vi. Vi beträdde odlade bygders fasta mark, och vägen gick nu genom hagar med än gröna, än gullöfvade björkar, hvilka senares färg den nedgående solens sista strålar förhöjde till matt gullglans. Det var mörkt, innan vi voro på hemmets mark, men alla fönstren i corps de logis voro upplysta och då vi kommit närmare, hörde vi en violin locka till dans deruppe.

* * *

Det var ett år derefter. Jag hade icke undvikit mosstrakten, men icke heller särskildt styrt kosan bort till den. Den hade ett par gånger förekommit i mina drömmar, och minnet af den hade måhända just därför tilltagit i kuslighet. Nu var jag nära den, och jag gick framåt det lilla stycke, jag behöfde för att få sigte på den.

Det var en qväll med klart månsken.

Var det ett läger, jag såg? Rad vid rad, så långt blicken nådde, en följd af små högar, ur hvilka eld stack fram, och öfver allt sammansom ett tak af rök, genom hvilket månstrålarne knappt kunde tränga. Icke längre utgick från mossen denna råa, frostförande luft som sist, utan den egna, i icke alltför stora doser angenäma rökluft, som äfven skogens åboar, t. ex. tjädern, tyckas älska. Det var på sitt sätt ett läger. Kulturen förde här krig mot den otämnda naturen, som hatar människornas verk; ökenspökerna voro stadda på flykt. Och kommer jag än en gång dit bort, går det nog grönskande säd i vågor, der förut gungflyt svigtade, och der martallsdungen förr stod, ligger en nytimrad stuga, och rök stiger ur skorstenen till intyg om att här lefva människor ett menniskor anstående lif.

XVIII.

Afundsjuka.

När jag vaknade om morgonen på min sänglafve i stugans enda rum, var redan min sextioåriga värdinna på benen och sysslade med kaffepannan i spisen. Värden låg ännu och snarkade. Jag gruggade sömnen ur ögonen samt såg ut genom fönstret, der, enligt Wadmans ord:

”re'n sken emellan springorna i berget
den gamle Foibos' röda näsa fram.”

Derpå vändes min uppmärksamhet på den rykande kaffepannan, ur hvilken gumman hällde i åt mig. Men hvad gick åt henne? Qvälen förut hade visserligen det gamla paret till min förlustelse haft en liten polemik med hvarandra eller rättare ett vänskapligt gnabb. Men hon ämnade väl ej taga revanche nu? Kanske likväl; och jag beslöt vara riktigt uppmärksam, ty det var bestämdt något i görningen. Hon lade ifrån sig pipan, hon rökte i — o, hvilken tobak! — för att skumma gräd-

den i ett stort fat. Och hvad hände! Jo, min värd, som jag trodde ännu ligga och drömma, reser sig försigtigt upp ur sängen, smyger på tå och tager helt "apperpå" pipan på spishäl-len med ett rop, som kom gumman att haja till och tappa skeden.

"Leding!" skrek gumman i vredesmod och knöt näfven åt honom, "nu ska' du inte få nå't kaffe."

Men gubben återtog lugnt sin plats i sän-gen, tog fram en knif, karfvade af en lång "tuggfläta", och började med tydligt välbehag röka. Gumman var förtörnad, ty hon hade tydligen bespetsat sig på en morgonpipa. En stund gick. Det var åska i luften, men snart tycktes gubben ångra sig. Han karfvade till en ny pipa och sade bevekande: "Se här har du'na, gumma — men akta muntascherna!" Gumman tog snuggan, och det goda förhållan-det mellan det muntra och nikotinälskande paret tycktes vara återställt.

Emellertid gick gumman ut för att mjöl-ka kon, och gubben och jag började kläda oss. Så fick jag tag i cigarrfodralet. "Skall det vara, Anders?" Gubbens ansigte sken upp. Han tände "cegar'n" vid spisen och gick derpå med teatersteg ut på gården, der han slog en cirkel kring gumman, som satt och mjöl-kade. Att han vunnit sitt syfte, såg jag på henne.

En "cegar", det var en tilldragelse i detta hem. Ack, vi arma människobarn, hvad kan icke väcka vår afund, från stenhuset, lustjakten, ridfluxen, plumethatten ända ned till cigarren!

XIX.

En charlatan i skogen.

Wi hade haft spårnö. Nu började det arta sig till oväder, och som just ingenting mera var att göra, skulle vi begifva oss hem, då en liten figur kom traskande efter vägen.

"Se der kommer en jägare till", säger min kamrat oskyldigt.

"In i skogen!" tillägger han helt sakta, "och göm dig väl!"

"Är det en tjufskytt?" frågar jag.

"Vänta, får du se!"

Figuren kom närmare, och i snögloppet urskilde jag en gubbe, lappadt och slitet klädd. Det muskedunder, han bar, var icke stort kortare än han sjelf. Ur väskan stucko ett par hartassar fram. Således ändå en tjufskytt, fast han icke såg ut att vara farlig för det vilda.

När gubben kom närmare, märkte han blodstänket efter harens passning och fotspåren efter oss, stannade och spejade inåt skogen. Klang skälde till, och gubben var genast på flyende fot. Men det var för sent. Min kamrat grepp honom med några långa steg och grep gubben i kragen.

"Så har jag dig ändtligen, din gamla tjufskytt", dundrade han. Nu skall jag då ställa så, att du inte kommer att skjuta bort hararne för mig! Lemna nu beskedligt väskan! Du ser, att jag har vittne med mig."

"Goa spektorn, jag säger..."

"Nej du, nu tog jag dig på bar gerning!" svarade inspektoren bistert.

"Spektorn!"

"Men jag ser ju, att du har en hare i väskan."

Gubben var nu så rädd, att det gjorde mig ondt om honom. De små ögonen blickade bönfallande än på mig, än på inspektoren, och slutligen sade han i ömklig ton: "Får jag behålla haren, om jag lemnar från mig Kajsa då?"

"Få vi se på haren först!"

"Spektorn!"

"Så fram med den bara!"

Suckande lade gubben ned sin "Kajsa" på vägen och drog fram väskan från ryggen. "Spektorn kan väl låta mig få behålla haren ändå?" sade han som ett sista försök.

Inspektorn var obeveklig.

Gubben drog nu skamflat fram ett par hartassar.

Utan medlidande med gubbens flata min, brusto vi båda i skratt.

"Den der haren får du gerna behålla och din Kajsa också", sade inspektoren ändtligen. "Det har nog anat mig det der, när jag hört af folk, att du tag på tag kommer knogande med en hare."

"Det var regelt af spektorn!" sade gubben, som nu började hemta sig.

"Och eftersom det inte var värre med ditt syndaregister", sade spektorn, som nu åter började få menskliga känslor, "så skall du få den här att köpa snus för i handelsboden. Ajö med dig nu! Men stopp litet! Du har en dugtig plunta der. Hvad har du för slags bränvin?"

"Åkta Falun!" sade gubben med sjelfkänsla.

Inspektorn tog flaskan ur gubbens ficka, drog ur korken och luktade på innehållet. Der-efter vände han den väl fyllda pluntan upp och ned och lät innehållet rinna ut på vägen.

"Det der är för starkt supbränvin", sade han. "Du gör dig olycklig med sådant der starkt. Ajö med dig nu!" Och dermed skildes vi från gubben.

"Spektorn", ropade han likväl efter oss, när vi hunnit ett litet stycke från honom.

"Ja, hvad vill du?"

"Om spektorn ändå . . ."

"Ville låta bli att tala om, hur det förhåller sig med dina harar! Ja, det lofvar jag, men med ett vilkor, att du låter bli att smyga dig kring tjäderleken i vår igen. Får jag höra sådant, så talar jag om dina harar för Granbergskan, och då kan du slå dig i backen på att hela socknen med samma har reda på dina harar."

På hemvägen berättade inspektorn åtskilligt om den afslöjade mannen, af hvilket jag ej mins mer, än att han var en beskedlig stackare, hvilkens vurm var att blifva ansedd som en Herkules och först och främst som en styf jägare.

"Hans fattiga bränvin hade du likväl icke med att göra", anmärkte jag, förargad öfver min kamrats egenmäktiga tilltag.

"Bränvin!" svarade han, "det var humbug det med. Han hade icke annat än vatten i pluntan, och det skämdt till. Men det hörde till pjesen att låtsas ha bränvin."

Några dagar senare gratulerade mig en arbetare till "att redan vara på benen igen." Han hade träffat vår gubbe, som berättat, att han funnit sig nödsakad att klå upp mig och säga inspektorn sanningen, när vi nyligen mötte honom i skogen och ville lägga oss i hans jagt. Han hade bara varit rädd, att han slagit mig för hårdt.

XX.

Kolkojan.

När potatis och hafre blifvit bergade, och andra viktiga höstarbeten på åkrarne afslutade, vidtaga i skogsbygderna arbetet vid milorna.

Då blifver det lif i markerna. I timmerskogen dåna yxhugg, som för en stund afbrytas af braket från en stupande skogsjette; då och då möter man på den gräsöfvervuxna vägen en dräng, som eggjar sina med kolvedslasset stretande oxar; och följer man motvinds den behagliga rökdoften, så kommer man till en nyligen påtänd mila, der man träffar en sotig karl, med hvilken man lätt kommer i språk, då han merendels är nyter och "glad vid folk."

Samtalsämnen. bruka icke fattas honom. Han har sett "det och det" der i ensligheten. Hvar morgon brukar t. ex. en stor tjädertupp sitta och titta ned på honom från närmaste tall. Om han hade haft en bössa, hade han nog kunnat fälla honom och få sina modiga

"en i banko" för honom, till att betala skomakaren med; "men det hade kanske icke varit rådligt att röra den fogeln", tör han betänksamt tillägga. Han har sina funderingar för sig om både tjädrar och annat, som man icke får gyckla med, om man vill undvika att såra honom. Och för öfrigt är det rådligt att här vid lag icke vara allt för säker på sig sjelf.

En sådan karl är ensam der borta, ensam så det förslår, vecka efter vecka; och det är ej underligt, om han då och då drager en suck. Han har tråkigt, fast han icke sjelf förstår det. "Lisspojken" har kanske gjort en krok bort till honom, på väg hemåt från skolan, men besöket var nog helt kort. Någon gång har väl hustrun, med minsta barnet på armen, tittat till honom, och ett glädjeskimmer sken säkert fram dervid genom sotet på hans ansigte. Men mycket blef icke sagdt. De talades väl vid om grisens välbefinnande, om huru långt man hunnit med "trösken" der hemma o. s. v; i ord fanns intet om saknad och hemlängtan, fast ton och uttryck vittnade om dem.

Min belägenhet, der jag vandrade fram på den hvarken jemna eller breda skogsvägen, var icke angenäm. För mig låg ännu en dryg mil, innan jag kunde få sträcka ut mig i den bädd, som så lockande hägrade för mig. Om jag rent af skulle afstå från en civiliserad säng för en natt? Det vore icke omöjligt att få natt-

qvarter i någon milkoja, och jag finge dervid på köpet ett litet skogsäfventyr samt känna på, huru en fattig kolare har det. Jag blefve icke ovälkommen; en kolare är tacksam för en liten omvexling i sitt enformiga lif i skogen. Att få rätt på en mila vore ju icke svårt: lukt-sinnet skulle vägleda mig; jag behöfde knappt mera, än, som man säger, "gå efter näsan." Ju mer jag tänkte på saken, dess mer lockande framstod den för mig, och efter en kort stund hade jag fattat mitt beslut. Såsom temligen hemmastadd i marken och ledd af ett godt väderkorn, hade jag snart fått klart för mig, hvart jag skulle styra kosan, och efter tio minuter stod jag framför en stor, svart stympad kon med tillhörande koja, på hvilkens hård brann en brasa.

Kolaren hade ännu icke gått till hvila och vid ett skimmer från elden igenkände jag mannen. Det var en något mer än medelålders man, lång och mager, känd som en stilla och aktningsvärd arbetare. Han hette Per Jakob eller Jakobsson, ty med namnen är det icke så noga på landet, der man mångenstädes mest kallar folk efter de lägenheter, de bebo. Då jag slog fram med mina spekulationer på hans gästfrihet, svarade han strax, att det var rum för två i kojan, och för resten hade han så god potatis. Jag var icke hungrig, men dess mera inbjudande föreföll lafven, helst som jag

i kolan hade märkt den i dylika hemvist sällsynta lyxen af ett par hästfaltar. Kolaren lade mera eld på härden, och min asyl blef riktigt behaglig, kanske med tillägg af uttrycket "efter omständigheterna"; der funnos på samma gång frisk luft och värme, om den senare också var mycket flyktig, då en stjerna obehindradt kunde blicka in genom taket.

Värden på stället uppehöll sig mest ute och stälde med milan; kom han in, dröjde det icke länge, förrän han åter gick ut. Omsider kom han in och beredde sig till hvila för natten. "Är milan lugn nu?" frågade jag.

"Ja", svarade han. "I natt, som var, var hon mycket orolig, så att jag icke fick sofva förrän mot dagningen; men nu i natt blifver det nog bättre."

"Ja, milorna kunna allt vara bråkiga, de", sade jag.

"Ja, det är säkert det", svarade Per Jakob. "Och sällan blifver man väckt nu för tiden, om något står på, såsom det hände i forntiden", fortfor kolaren.

"Händer det någon gång ännu?" frågade jag.

"Åh ja", svarade mannen, "men icke så ofta som förr. Likvisst hände det Lerviks Axel i veckan, som var."

"Hur gick det till då?"

"Jo, han låg och kolade, han som jag; det var icke långt härifrån, en fjerdingsväg vid lag, norrut på en trakt, som de kalla för fru Sjöströms, efter en gran, som de sade vara lik gunnman. Milan brinner ännu, hon. Axél låg och sof, men bäst som det var, vaknade han vid att någon ropade honom vid namn. 'Axel!' skrek det. 'Här är jag', svarade han, för han trodde det var grannkolarn, kyrkherrns dräng, som herrn nog känner, efter han har tjenat i Stockholm, den drängen. Men så somnade han in igen. 'Axel!' skrek det för andra gången. Ja, då gick han ut och tittade efter, hvilken det var, men inte en människa syntes till, och inte kom han att tänka på råt heller. Mila, hon var som hon skulle vara. Ja, då gick han sta' och lade sig igen, men hann knappt somna, förrän det ropade för tredje gången. Då vårdt han sint, för han trodde det var någon, som ville ha fyr med honom; men i det samma han kom ut, såg han, hur lågen stack ut i vester på milan."

"Var det just så, eller drömde han icke ungefär på det viset?" frågade jag.

"Jo, nog var det sant, för det var ändå på en söndagsnatt, det hände", svarade Per Jakob.

"För resten var det bra med den der väckningen, för man fick veta, om något var i olag, om man också blef förlägen ibland; men det var annat otyg vid milorna, som icke var bra."

"Hvad var det då?"

"Jo, Tallmaja kunde vara så näsvis och titta till en ibland", svarade kolaren. "Det hände en dräng här i socknen. Han låg och tänkte på fästmän sin; de äro gifta nu och ha sex barn, så det är allt bra länge sedan. Annars skall det icke vara bra att tänka på fästmän sin, när en är i kolköjan. Nå ja, rätt som det var, så öppnade någon köjdörren, och karlen blef så flat, så han hajade till. "Hvad i Herrens namn, Johanna, kommer du hit för?" skrek han. Men med samma han reste på sig, fick han se, hvilken det var, och han opp från lafven; men Tallmaja vardt rädd och satte af genom dörren och ut öfver mossen och skrek "sjelf svedder, sjelf bränder", så det ljommade i bergen."

"Nå, men hur kunde han se, att det var Tallmaja?" frågade jag.

"Hon ser ju ut som ett baktråg på ryggen", svarade kolaren, "så att känna igen henne är inte något svårt. Det kan hvilken som helst göra, om det också vore det minsta barn."

Dermed gick kolaren ut, och denna gång blef han länge borta. Brasan hade kolnat, och nu falnade det ena kolet efter det andra och sjönk ned i askan. Skogen susade doft der ute, då och då skrek en uggla till. Trolska skepnader från barnkammaren drogo mig förbi. En sagostämning kom öfver mig, så liflig, att

om sjelfva "Tallmaja" plötsligt stått framför mig och med gäckande ögon betraktat mig, skulle jag icke blifvit mycket öfverraskad. Till och med något liknande rädsla fattade mig, och jag drog upp hästfilten öfver pannan.

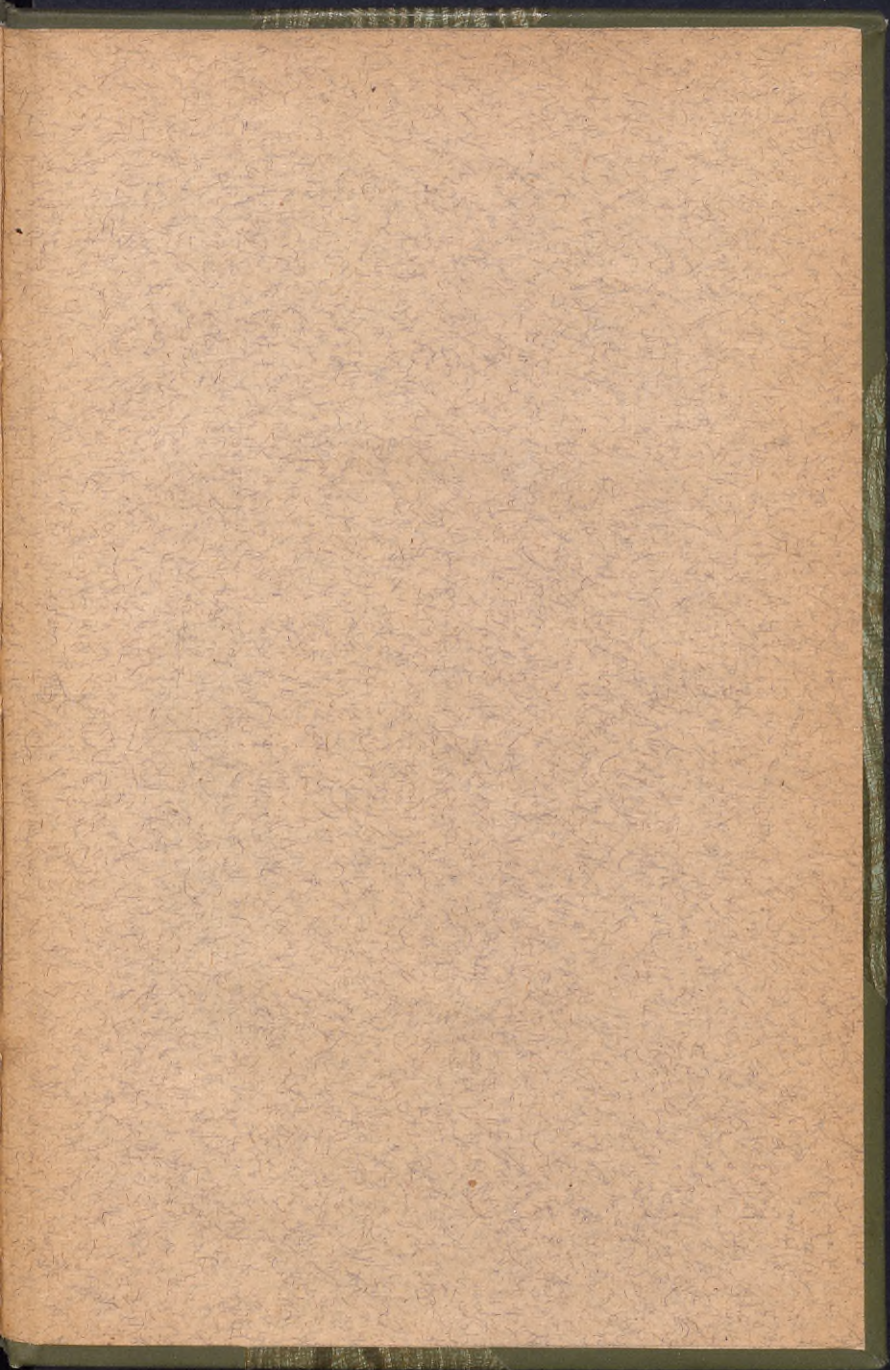
"Skall det vara litet kaffe? Det är svalt på morgonqvisten, och herrn är inte van att ligga i kolkoja", frågade någon bredvid mig. Det var verkligen icke skogsfrun, utan kolaren, som redan var uppe och hunnit göra upp eld och tillaga drycken, som han serverade i ett gammalt mått af bleck. Jag steg upp; solen förgylde redan grantopparna.

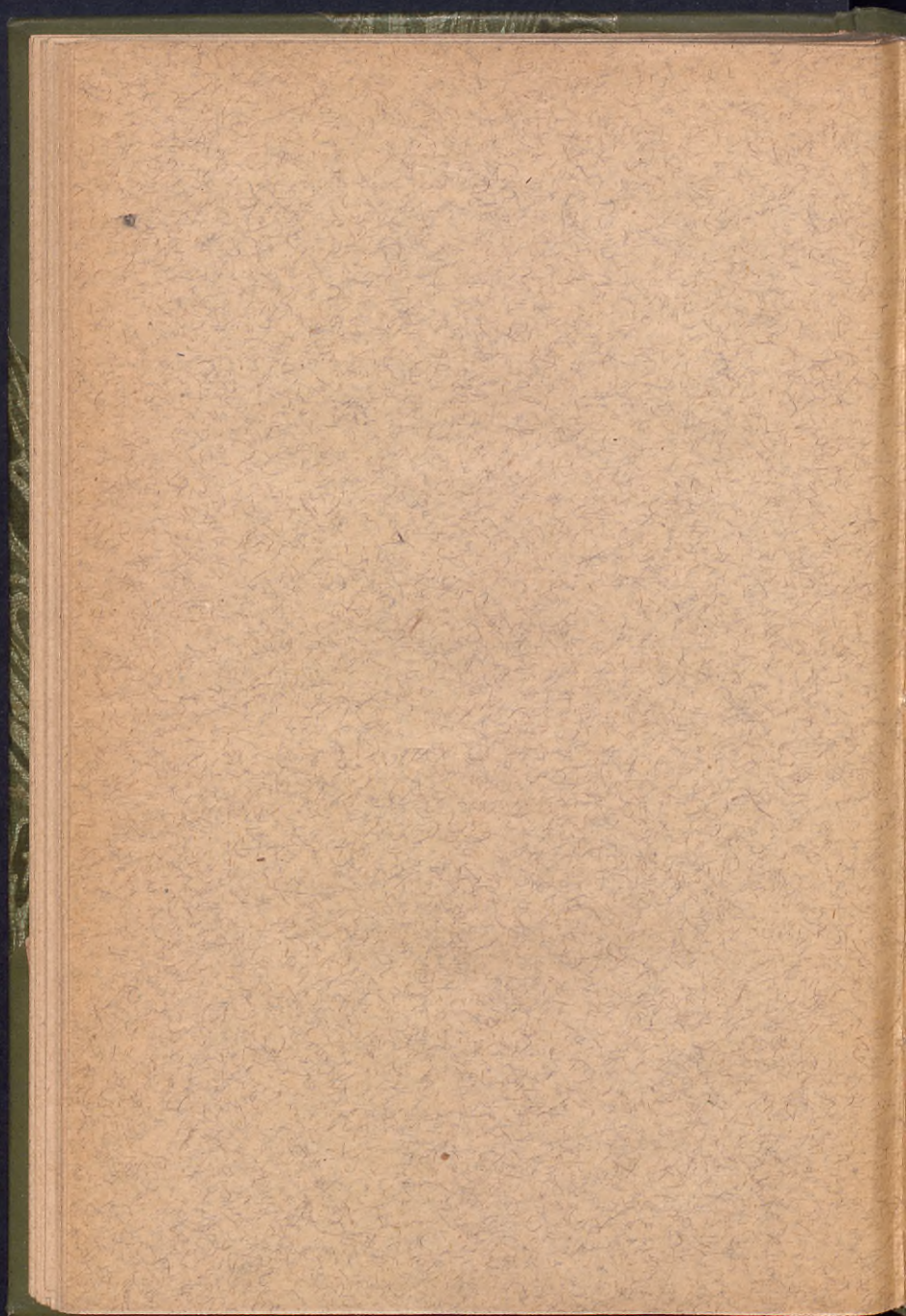
Det var en af de härliga sommardagarna i September. Dagg och spindelväfvar blänkte bland gräs och buskar. För det tidiga luftdraget föllo här och der blad från björkar och aspar; en flock granna flugsvampar lyste upp en skogsvrå, och i en annan reste sig den ena ståtliga enen efter den andra.

Hvart hade mörkrets bilder tagit vägen? Nattens dimmor hade icke fullständigare förflyktigats än de. Var jag, som så morsk klef på i den klara morgonluften, den samme som denne idiot, som för några timmar sedan sökt skydd under en filt? Hvilket nederlag jag lidit! Blott de, som varit utsatta för ensamhetens trolska inflytelser i skogen, skola ha någon ursäkt för mig.

F
Mar
807

6000188798

Göteborgs universitetsbibliotek

